

Verenigingsmonitor 2006

In opdracht van NOC*NSF

**Janine van Kalmthout
Jo Lucassen**

© *W.J.H. Mulier Instituut*
's-Hertogenbosch, 2007

*W.J.H. Mulier Instituut
Centrum voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek*

*Postbus 188
5201 AD 's-Hertogenbosch*

*t 073-6126401
f 073-6126413
e info@mulierinstituut.nl
i www.mulierinstituut.nl*

Voorwoord

Over de voordelen van kengetallen in de sport bestaat weinig discussie. Met behulp van kengetallen is sturing en bijstellen van het beleid mogelijk, kan inzicht worden verkregen in de resultaten en effecten van beleid en kan zichtbaar worden gemaakt of het geld goed wordt besteed. NOC*NSF wil middels het verzamelen van voor de keten van de georganiseerde sport (bonden - verenigingen - sporters) belangrijke kengetallen, het sportbeleid optimaal ondersteunen. In 2005 is NOC*NSF, afdeling Kennismanagement, dan ook begonnen met de opzet en uitvoering van een aantal monitoren, te weten: de Bondenmonitor, de Sportersmonitor alsook de Verenigingsmonitor. Deze laatste bestaat uit 2 delen. Eén deel wordt via de bonden aan de bij hun aangesloten verenigingen voorgelegd (wij noemen deze de verenigingsenquête - sportspecifiek) en bij het andere deel verloopt de gegevensverzameling via een panel (de Verenigingsmonitor - algemeen beeld).

Gegevensverzameling gaat niet vanzelf. Medewerking van velen is hiervoor vereist. Niet alleen van een gerenommeerd onderzoeksinstituut als het W.J.H. Mulier Instituut, maar ook sportbonden, sportverenigingen en sporters moeten bereid zijn mee te werken aan onderzoek en het invullen van de vragenlijsten. Alleen zo bouwen we aan betrouwbare en valide gegevensbestanden. Wij moeten gezamenlijk werken aan de kracht en het gebruik van kengetallen.

Wij danken op deze plaats alle sportverenigingen die hun medewerking aan de Verenigingsmonitor hebben verleend en hopen dat vele in de toekomst ons behulpzaam zullen blijven bij het verzamelen van gegevens waarmee de sport zich krachtig kan presenteren.

Wij hopen dat de Verenigingsmonitor de lezers de nodige inzichten en handvatten geeft om hun sportbeleid te evalueren, te sturen dan wel bij te stellen.

Nicolette van Veldhoven
Dorien Bosch
(afdeling Kennismanagement NOC*NSF)

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
I Samenvatting	7
II Inleiding	11
III Resultaten	13
1. Beleid en strategie	15
1.1 Beleidsplannen en speerpunten	15
1.2 Knelpunten	19
1.3 Advies en ondersteuning	21
1.4 Samenwerking	23
1.5 Toekomst	27
1.6 Samenvatting	29
2. Aanbod	31
2.1 Sportaanbod	31
2.2 Nevenactiviteiten	33
2.3 Faciliteiten	34
2.4 Samenvatting	36
3. Doelgroepen	37
3.1 Samenstelling ledenbestand	37
3.2 Ledenverloop	41
3.3 Samenvatting	44
4. Kader	45
4.1 Vrijwilligers	45
4.2 Betaald kader	47
4.3 Samenstelling bestuur	48
4.4 Trainers	50
4.5 Samenvatting	50
5. Financiën	53
5.1 Lidmaatschapsvormen en contributies	53
5.2 Financiële positie	54
5.3 Samenvatting	57

6.	Accommodatie	59
6.1	Sportaccommodatie en kantine	59
6.2	Samenvatting	60
IV	Slotbeschouwing	61
1.	2006 in het licht van de trends 2000-2005	61
2.	Op zoek naar ruimte in de markt	62
3.	Verenigingsbeleid van sportbonden	63
4.	Small is beautiful? Eigenschappen van kleine sportverenigingen	64
	Bijlage 1: technische verantwoording	69
	Bijlage 2: tabellen bij de figuren per hoofdstuk	75

I Samenvatting

In 2006 zijn 271 verenigingen uit het verenigingspanel benaderd voor de Verenigingsmonitor. De vraagstelling van het onderzoek is in 2006 herzien en aangevuld, rekening houdend met de behoefte aan informatie die relevant is voor het actuele sportmarketingbeleid van NOC*NSF en haar leden. Ruim 170 clubs hebben hun gegevens beschikbaar gesteld, op basis waarvan deze rapportage is opgesteld. De belangrijkste uitkomsten worden hierna thematisch weergegeven.

Beleid en strategie

- Veel verenigingen zijn behoorlijk actief op dit gebied, maar toch heeft nog niet de helft van de clubs haar beleid op papier gezet. De helft van de clubs heeft geen duidelijke visie voor de langere termijn.
- Komend jaar richten de verenigingen hun beleidsinspanningen vooral op ledenwerving en -behoud (39%). Ten opzichte van voorgaande jaren lijkt de aandacht daarvoor toe te nemen.
- Slechts één op de tien clubs heeft helemaal geen knelpunten. Driekwart noemt het werven/behouden van vrijwilligers als belangrijkste knelpunt en ruim tweederde noemt werving en behoud van leden als knelpunt. Ook worstelt ongeveer een derde met de financiën.
- Vrijwel alle verenigingen maken gebruik van advies en ondersteuning van anderen, vooral van de eigen sportbond en de gemeente. In de nabije toekomst wil tweederde van de clubs gebruik maken van professionele hulp. De hulpbehoefte ligt vooral op het vlak van sponsoring, werving en begeleiding van vrijwilligers en ledenwerving.
- Bij de realisatie van het beleid werkt éénderde van de verenigingen samen met andere instanties. Dit gebeurt vooral met andere sportverenigingen en veelal op incidentele basis. Vijftien procent van de verenigingen werkt samen met scholen.
- Ongeveer de helft van de clubs heeft voor de periode tot 2010 een groeiambitie. De verwachte ledengroei is ongeveer 3 procent per jaar en vooral onder jeugdleden (4-17 jaar). De ambities van de clubs wijken af (lager, andere leeftijdsgroepen) van de ambities die verschillende bonden hebben beschreven in hun sportmarketingplannen.

Aanbod

- Het activiteitenaanbod omvat bij 70 procent van de clubs de gebruikelijke trainingen, competitie, wedstrijden en toernooien. Minder traditionele activiteiten zoals clinics en cursussen van kortere duur worden door 30 tot 40 procent van de clubs georganiseerd.
- Ongeveer tweederde van de verenigingen heeft een aanbod specifiek gericht op de jeugd en ruim de helft heeft ook een aanbod voor 65 plussers. Drie van de vier verenigingen organiseren naast sport- ook nevenactiviteiten. Twee van de drie clubs kennen ook activiteiten voor niet-leden, zoals open toernooien.
- Nog geen tien procent van de clubs biedt ook andere dan sportfaciliteiten. Het meest voorkomend zijn een aanbod van fysiotherapie en van fitness. Grote verenigingen (meer dan 250 leden) hebben in doorsnee een ruimer activiteitenaanbod en meer faciliteiten, maar de betrokkenheid van de leden is er iets geringer dan bij kleine clubs.

Doelgroepen

- Bij 55 procent van de clubs zijn ook allochtonen lid en de helft van de clubs kent onder de leden enkele mensen met een beperking of chronische ziekte. Bij de meerderheid van de clubs (57%) is het ledenaantal in het afgelopen jaar (licht) gegroeid, bij 28 procent juist

afgenomen. In 2007 verwacht driekwart van de clubs geen verandering en 18 procent verwacht te groeien.

- Tachtig procent van de verenigingsbestuurders kan een indruk geven van de motieven van de leden. Ruim éénderde van de clubs (36%) peilt daadwerkelijk bij leden naar de redenen van aan- en/of afmelden.

Kader

- Gemiddeld beschikken de verenigingen over 39 vrijwilligers. Van iedere vijf leden is er gemiddeld één actief als vrijwilliger. Bij kleine verenigingen is dit percentage hoger dan bij de grote verenigingen. Ondanks het behoorlijke aandeel vrijwilligers kampt 40 procent van de verenigingen met een vrijwilligerstekort. De belangrijkste functies waar vrijwilligers voor worden gezocht blijven die voor bestuur en trainerskader. Van alle verenigingen geeft tweederde aan dat zij over onvoldoende trainers beschikt. Bijna de helft van de verenigingen (45%) komt kaderleden op een of andere wijze financieel tegemoet.
- Het tekort aan geschikte kaderleden vormt een belangrijke hindernis voor de realisatie van vernieuwingen in het functioneren van de sportverenigingen, of het nu gaat om vernieuwing van het sportaanbod, vergroting van de toegankelijkheid of het inzetten van verenigingen voor maatschappelijk dienstverlenende taken.

Financiën

- De verenigingen zijn positief gestemd over de eigen financiële positie, die 63 procent als (zeer) gezond beschouwt en 31 procent als redelijk. Ook van de verenigingen die het jaar zijn geëindigd met een negatief saldo spreekt 44 procent van een gezonde financiële situatie.
- De gemiddelde inkomsten bij de verenigingen bedragen bijna 60.000 euro. Een kleine vereniging heeft gemiddeld 7.700 euro aan inkomsten en een grote vereniging (meer dan 250 leden) 168.000 euro.
- De belangrijkste bron van inkomsten zijn bijdragen van leden en donateurs. Gemiddeld 63 procent van de inkomsten komt van leden en donateurs. De belangrijkste uitgaven zijn de accommodatiekosten gevolgd door personeelskosten.

Accommodatie

- Van de verenigingen voert 54 procent zelf het beheer over de sportaccommodatie en/of kantine waarvan de vereniging gebruik maakt. Bijna alle verenigingen (90%) met een eigen accommodatie/sportcomplex beschikken over een eigen kantine.
- Ongeveer 70 procent van de verenigingen is tevreden met de accommodatie. Bij 30 procent van de verenigingen is de staat van onderhoud of de exploitatie van de accommodatie niet helemaal op orde.

De monitoringresultaten gewogen

- De uitkomsten van de Verenigingsmonitor 2006 sluiten vrijwel naadloos aan bij de continuïteiten en ontwikkelingen gesignaleerd in de trendanalyse van de Verenigingsmonitor 2000-2005.
- In het licht van het ingezette sportmarketingbeleid gericht op vergroting van marktaandeel, aanbodvernieuwing en vergroting van de maatschappelijke taakstelling van sportverenigingen, valt op hoe weinig verenigingen de urgentie van deze ambities onderschrijven. De noodzaak of wenselijkheid van het strategisch beleid wordt (nog) niet

breed door clubs gedeeld. De groeiambities van veel clubs zijn beperkter dan die van de sportbonden, de inzet op een flexibel aanbod en op andere doelgroepen en de belangstelling voor samenwerking en taakverbreding is maar bij een minderheid van verenigingen aanwezig.

- Hoewel de aandacht voor ledenwerving lijkt toe te nemen, vormt de beschikbaarheid van voldoende en gekwalificeerd kader de belangrijkste bottle neck voor verder reikende ambities.
- Verenigingen zijn over het algemeen behoorlijk tevreden over de mate en kwaliteit van de ondersteuning door hun sportbond. Gelet op de grote variatie in de omstandigheden, mogelijkheden en ambities van verenigingen verdient een voortzetting of eventueel een intensivering van de differentiatie in het ondersteuningsbeleid aanbeveling.
- Een korte nadere analyse van de situatie van kleine verenigingen onderstreept de variatie in het totale verenigingsaanbod, waarbij deze verenigingen in het licht van de huidige sportvraag specifieke sterke en zwakke punten laten zien. Een adequaat gedifferentieerd ondersteuningsbeleid richt zich niet alleen op grote sterke verenigingen, maar ook – in een geëigende vorm – op kleinere unieke spelers. Behoud van bestaand aanbod is immers niet onbelangrijk.

II Inleiding

De Verenigingsmonitor 2006

In deze uitgave worden de resultaten gepresenteerd van de Verenigingsmonitor 2006. Vanaf 2000 wordt jaarlijks gerapporteerd over de stand van zaken en de ontwikkelingen bij Nederlandse sportverenigingen. De periodieke peilingen onder sportverenigingen hebben een tweeledige functie. Enerzijds zijn zij van betekenis voor de beleidsvorming en -analyse in de sportsector. Anderzijds kunnen de peilingen een rol spelen bij de beoordeling van meer algemene beleidsmaatregelen, bijvoorbeeld van overheidswege. Het beeld dat hiermee wordt geboden, heeft betrekking op zeer uiteenlopende aspecten van het functioneren van verenigingen. Het betreft algemene kenmerken van die verenigingen, maar ook gegevens over de samenstelling van leden- en kaderbestanden, en informatie over financiële, organisatorische en beleidsmatige zaken.

In 2006 werd de Verenigingsmonitor onder de 271 panelverenigingen voor de tweede keer via een webenquête afgenomen, in de maanden november en december. Na verschillende herinneringsmails en -telefoontjes vulden uiteindelijk 172 verenigingen de monitor van 2006 in. Hoewel deze respons (63%) ten opzicht van andere peiljaren wat lager is, gaat het nog altijd om een goede steekproef op grond waarvan algemene uitspraken kunnen worden gedaan. Voor zover er sprake is van non-respons, blijkt deze vooral te wijten aan factoren waarvan eveneens weinig invloed uitgaat op de resultaten. Uit eerdere non-respons analyses zijn geen aanwijzingen gekomen dat de non-respons tot vertekening van de resultaten heeft geleid (zie voor meer informatie de technische verantwoording in bijlage 1).

Actuele vraagstelling: op zoek naar ruimte in de markt

De vraagstelling van de Verenigingsmonitor 2006 is grotendeels gelijk aan die van de voorafgaande jaren, maar wijkt op enkele onderdelen duidelijk daarvan af. De achtergrond daarvan is een veranderende informatiebehoefte bij NOC*NSF. Het meerjarenbeleid 2005-2008 van NOC*NSF en haar leden is gericht op behoud en zo mogelijk groei van het marktaandeel van de verenigingssport in de totale sportdeelname¹. Om deze doelen te bereiken is meer informatie over het functioneren en over de ambities van sportverenigingen nodig. De verenigingen vormen immers de belangrijkste dragers van het sportaanbod. De attractiviteit van de verenigingssport kan alleen worden vergroot wanneer de verenigingen in staat zijn tot vernieuwingen. Of zoals NOC*NSF stelt in haar beleidsplan: “Sportverenigingen hebben de uitdaging ervoor te zorgen dat ze aantrekkelijk zijn, zodat mensen aansluiten en aangesloten blijven.”

In samenspraak met NOC*NSF zijn enkele onderwerpen die van belang zijn voor de ontwikkeling van het marketingbeleid toegevoegd of anders uitgewerkt. Daaruit kan bijvoorbeeld duidelijk worden of verenigingen hun aanbod voldoende toespitsen op de wensen en behoeften van bepaalde (potentiële) doelgroepen. Zo is naar het aanbod van verenigingen

¹ http://www.sport.nl/nocnsf/strategie_beleid/sportagenda20052008/

voor verschillende doelgroepen gevraagd en de eventuele plannen om dit te vernieuwen of aan te vullen. Heeft de vereniging zicht op de redenen van aan- en afmelding van leden? Wordt ook financieel gedifferentieerd in verschillende lidmaatschapsvormen? Ook de samenwerking van verenigingen met andere organisaties wordt nader uitgediept in de vragenlijst evenals de ervaren concurrentie in de sport en de groeiambitie van verenigingen. De complete vragenlijst is na te lezen op <http://www.mulierinstituut.nl/monitoring/verenigingspanel>.

Analyse en rapportage

In 2006 is op basis van vijf eerdere peilingen een eerste trendanalyse over de periode 2000-2005 gemaakt². In deze trendanalyse is duidelijk geworden dat bepaalde kenmerken van de verenigingen, zoals grootte, aard van de sport (binnen-buiten; team-individueel) en het al of niet in beheer hebben van een accommodatie invloed hebben op bepaalde aspecten van hun functioneren. Bij de analyse van de resultaten is de samenhang met de genoemde kenmerken nagegaan. De meest opvallende uitkomsten worden weergegeven in de betreffende tabellen en soms in de tekst. Waar in de tekst wordt aangegeven dat er sprake is van samenhang tussen bepaalde variabelen, gaat het in alle gevallen om significante verbanden, waarbij een betrouwbaarheidsmarge van 95 procent is gehanteerd. Wanneer in het vervolg van deze rapportage wordt geschreven over 'de verenigingen', 'het panel', of 'de verenigingen van het panel' wordt bedoeld op de verenigingen die medewerking hebben verleend aan de Verenigingsmonitor. Waar zinvol en mogelijk is, zullen de resultaten over 2006 met de gesignaleerde trends worden vergeleken.

Qua opbouw wijkt de rapportage van de monitor 2006 enigszins af van die van voorgaande rapportages. Eerst komen de resultaten op het gebied van beleid en strategie ter sprake, vervolgens gaan we in op het door de verenigingen geboden aanbod en de ledendoelgroepen die zij kennen. In aansluiting daarop bespreken we achtereenvolgens de verschillende middelen die de vereniging ter beschikking staan: kader, financiën en accommodatie. De publicatie wordt afgerond met een slotbeschouwing waarin de resultaten worden gewogen in het licht van de trends van de laatste jaren en van het landelijke (sportmarketing)beleid.

² Van Kalmthout, J., Lucassen, J. & Janssens, J. (2006). *Sportverenigingen 2000 - 2005: stabiele sportverbanden in turbulente tijden*. Nieuwegein/'s-Hertogenbosch: Arko Sports Media/W.J.H. Mulier Instituut.

III Resultaten

1. Beleid en strategie

In dit hoofdstuk staan het beleid en de beleidsvoering van de sportverenigingen centraal. Daarbij wordt eerst gekeken naar de speerpunten in het beleid voor de korte termijn en vervolgens naar het beleid voor de langere termijn. Een belangrijk gegeven voor de verenigingen zijn de ervaren knelpunten en zorgen. Het overzicht van knelpunten en zorgen binnen de verenigingen laat zien op welke terreinen er nog verbeteringen mogelijk zijn binnen de verenigingen.

Het tweede deel van het hoofdstuk gaat over de uitvoering van het beleid. In de beleidsuitvoering hebben verenigingen vaak te maken met advies en ondersteuning van andere organisaties zoals sportbonden en gemeenten. Ook wordt door een aantal verenigingen samenwerking gezocht met andere instanties om hun doelstellingen te kunnen realiseren. Tot slot komt de toekomstvisie van de verenigingen aan de orde en wordt gepresenteerd welke ambities de verenigingen hebben.

1.1 Beleidsplannen en speerpunten

Aan de verenigingen is gevraagd waar het bestuur zich het komende jaar met name voor gaat inzetten (tabel 1.1).

Tabel 1.1 Onderwerpen waar het bestuur zich het komende jaar met name voor inzet

	% verenigingen
Ledenwerving	20
Ledenbehoud	19
Sfeer en cultuur van de vereniging	16
Beheer en onderhoud accommodatie	11
Werving vrijwilligers	8
Realiseren van (top)sportambities	3
Behoud vrijwilligers	3
Financiën	3
Samenwerking met andere vereniging(en)	2
Publiciteit en reclame	2
Anders	11
Totaal	100

Leden zijn een belangrijk onderwerp voor de verenigingen het komende jaar. Iets meer dan de helft van de verenigingen (55%) gaat zich het komende jaar richten op ledenwerving en behoud van leden.

Bij anders noemen verenigingen zeer uiteenlopende zaken. Daarbij gaat het ook om praktische zaken, zoals automatisering puntentelling, organisatie nationaal kampioenschap en ervoor zorgen dat de wedstrijden kunnen worden gespeeld. Andere onderwerpen die worden genoemd, zijn laagdrempelige dorpsvereniging blijven, vorming nieuwe clubstructuur, ontwikkeling beleidsplan gericht op groei en breedte en trainers coachen. Een zevental verenigingen kan geen keuze maken en noemt meer onderwerpen die de aandacht krijgen.

Beleidsplannen

Om na te gaan in hoeverre op verenigingsniveau beleidsmatig wordt gewerkt, is aan de verenigingen gevraagd in hoeverre ze voornemens, doelstellingen of plannen op papier hebben gezet met betrekking tot het functioneren van de verenigingen c.q. de organisatie van activiteiten in verenigingsverband.

Bijna de helft van de verenigingen (47%) beschikt over beleidsplannen. In tabel 1.2 wordt weergegeven welke verenigingen voornemens en doelstellingen op papier hebben gezet.

Tabel 1.2 Beleidsplannen in verenigingen

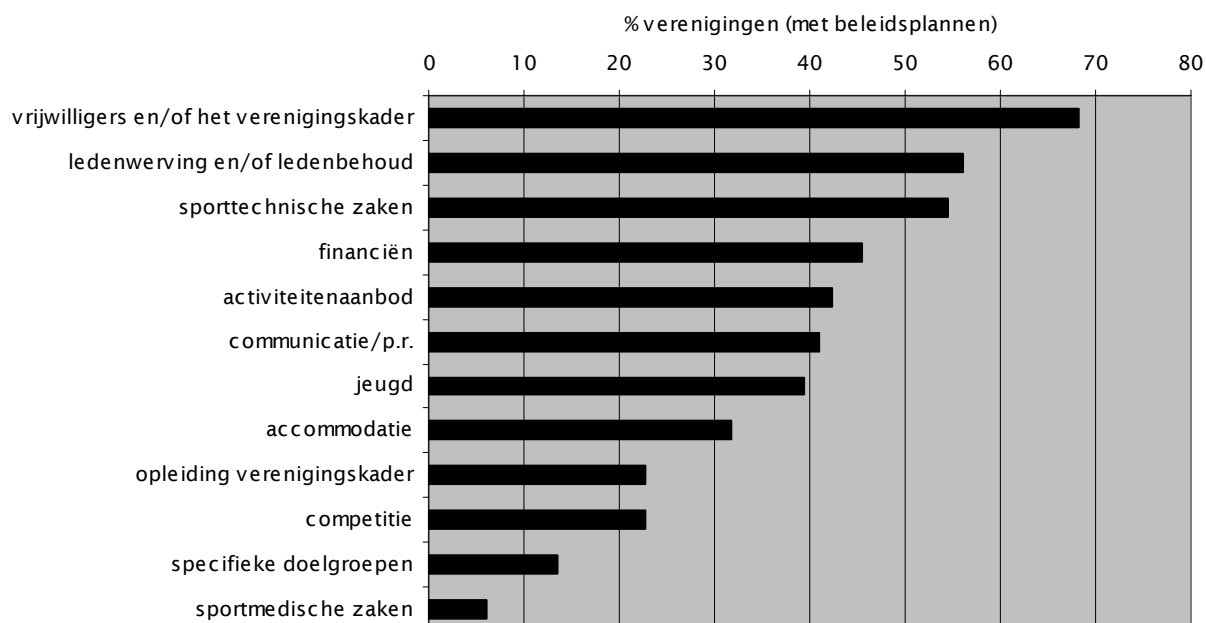
	Totaal	Grootte			Aard van de sport		Accommodatie bezit	
		Klein	Middel	Groot	Buitensport ³	Binnensport	Eigen	Geen
% ver. met beleidsplannen	47	32	51	63	60	27	63	32

Leeswijzer: 47% van alle verenigingen en bijvoorbeeld 32% van de kleine verenigingen beschikt over een beleidsplan.

Met name grote verenigingen, verenigingen die buitensport aanbieden en die beschikken over een eigen accommodatie hebben vaker beleid op papier staan dan kleine verenigingen, binnensportverenigingen en verenigingen zonder eigen accommodatie.

Beleidsplannen handelen vaak over zeer uiteenlopende onderwerpen. Uit figuur 1.1 kan worden afgeleid op welke onderwerpen de beleidsaandacht van de verenigingen zich zoal richt.

Figuur 1.1 Onderwerpen die worden behandeld in beleidsplannen

³ Tot buitensport behoren ook de verenigingen die zowel binnen- als buitensport aanbieden.

Beleidsplannen gaan vaak niet over één onderwerp, maar bevatten meer onderwerpen. Gemiddeld hebben de verenigingen vier onderwerpen genoemd. De meeste aandacht van de verenigingen gaat uit naar het kader en de leden. Dat verenigingen niet alleen zaken op papier zetten maar daar ook actie op ondernemen, blijkt wel uit de voornemens van de verenigingen (tabel 1.1). De meeste verenigingen gaan zich het komende jaar inzetten voor ledenwerving en ledenbehoud.

Onderzoek

Verenigingen doen niet veel aan onderzoek. Bijna éénderde van de verenigingen (31%) geeft aan dat ze de afgelopen twee jaar (seizoenen) onderzoek⁴ heeft gedaan.

Tabel 1.3 Verenigingen die onderzoek doen

	Totaal	Grootte			Aard van de sport		Accommodatie bezit	
		Klein	Middel	Groot	Buitensport	Binnensport	Eigen	Geen
% ver. met onderzoek	31	28	33	30	38	21	39	23

Leeswijzer: 31% van alle verenigingen en bijvoorbeeld 28% van de kleine verenigingen heeft de afgelopen twee jaar onderzoek gedaan.

Met name de buitensportverenigingen en de verenigingen met een eigen accommodatie doen vaker onderzoek dan de binnensportverenigingen en de verenigingen zonder een eigen accommodatie. Er is geen samenhang met de grootte van de vereniging. Zowel grote als kleine verenigingen doen weinig aan onderzoek.

De verenigingen hebben de afgelopen twee jaar naar uiteenlopende onderwerpen en op verschillende manieren onderzoek gedaan (tabel 1.4). Daarbij blijft het lang niet altijd bij één onderzoek. Een aantal verenigingen ondernam meer activiteiten op dit terrein. De verenigingen waren gemiddeld op twee onderzoeksterreinen actief in de afgelopen twee jaar.

⁴ In de Verenigingsmonitor wordt onder onderzoek verstaan het verzamelen van gegevens over allerlei zaken binnen en buiten de vereniging. Gedacht kan worden aan het peilen van wensen, behoeften en meningen van leden, het evalueren van activiteiten, het bewust volgen van ontwikkelingen binnen de vereniging of in de directe omgeving daarvan, het toetsen van haalbaarheid van nieuwe activiteiten, het analyseren van het eigen imago, het bepalen van de concurrentiepositie, enzovoort.

Tabel 1.4 Onderzoek waarmee de vereniging bezig is of dat de vereniging de laatste twee jaar heeft afgerond (Meer antwoorden mogelijk)

	% verenigingen (met onderzoek)
Peilen wensen en behoeften van leden	39
Onderzoek naar de tevredenheid van de leden	34
Accommodatiecheck	25
Onderzoek naar sterkten en zwakten/ kansen en bedreigingen	18
Onderzoek naar mogelijkheden om activiteiten uit te breiden	18
Evaluatieonderzoek	14
Clubscan	11
Haalbaarheidsonderzoek	11
IKSport	9
Anders	11

De onderzoeken die bij anders worden genoemd zijn: demografische ontwikkeling, breedtesportgroei, HES-onderzoek, hoe nieuwe leden te werven, sponsoranalyse en drop-out onderzoek.

De verenigingen die onderzoek doen of hebben gedaan de afgelopen twee jaar hebben vaker een beleidsplan dan de verenigingen die geen onderzoek hebben gedaan. Er is samenhang tussen het doen van onderzoek en het op papier hebben staan van beleid. Niet duidelijk wordt of er op basis van een beleidsplan onderzoek wordt gedaan of dat er op basis van onderzoek beleid wordt gemaakt. Gezien de onderwerpen van onderzoek en de onderwerpen van de beleidsplannen mag ook hier enig verband worden verondersteld. Zowel bij de plannen als de onderzoeken is er onder andere aandacht voor de leden, het activiteitenaanbod, de accommodatie.

Bij het onderwerp beleid is de verenigingen een aantal stellingen voorgelegd. Aan de verenigingen is gevraagd in hoeverre de stelling bij hen van toepassing is (tabel 1.5). In de tabel staat het percentage verenigingen bij wie de stelling geheel of grotendeels van toepassing is.

Tabel 1.5 Bestuurscultuur

	Totaal	Grootte		
		Klein	Middel	Groot
Er bestaat een goede samenwerking tussen bestuur, commissies, vrijwilligers en andere betrokkenen in de vereniging	84	84	83	84
Het bestuur is goed op de hoogte van wat er leeft onder de leden	89	91	90	84
De vereniging beschikt over een duidelijke missie en visie voor de lange termijn, waar zowel het bestuur als de leden achter staan	54	57	40	63
De functies, taken en verantwoordelijkheden zijn voor iedereen helder	78	79	80	70
De vereniging is bekend en heeft een goed imago bij buurtbewoners	73	51	86	89

Leeswijzer: 84% van alle verenigingen en bijvoorbeeld 84% van de kleine verenigingen vindt dat er een goede samenwerking bestaat tussen bestuur, commissies en andere betrokkenen.

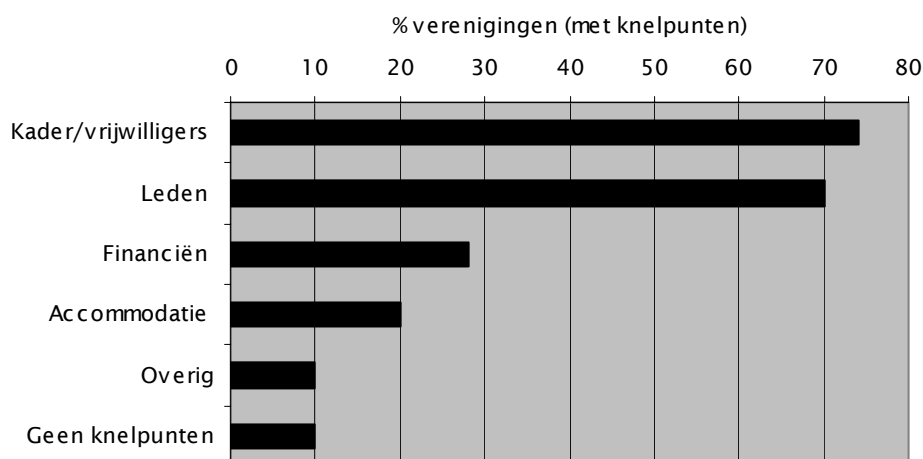
Hoewel er verschillen zijn tussen grote en kleine verenigingen in verschillende situaties is er alleen sprake van samenhang bij de bekendheid en het imago van de vereniging. De (middel)grote verenigingen vinden dat hun vereniging beter dan de kleine verenigingen bekend is bij de buurtbewoners en een beter imago heeft bij de buurtbewoners.

1.2 Knelpunten

Onder de noemer bestuur en beleid is in de monitor aan de verenigingen gevraagd wat hun grootste knelpunten of zorgen zijn. Van alle verenigingen heeft 90 procent één of meer knelpunten genoemd. De overige verenigingen hebben expliciet aangegeven geen problemen te hebben.

Van alle verenigingen die knelpunten ervaren, heeft bijna driekwart de kaderproblematiek als de grootste zorg genoemd, op de voet gevolgd door de zorgen met betrekking tot het ledenbestand. Andere problemen geven gemiddeld genomen veel minder kopzorgen (figuur 1.2).

Figuur 1.2 Overzicht knelpunten in verenigingen

De vraag naar de knelpunten is in 2006 op een andere manier aan de verenigingen voorgelegd. Voorheen was dit een vraag met open antwoordmogelijkheden. De gegeven antwoorden werden achteraf onder een van de categorieën uit figuur 1.2 gebracht. In 2006 is er een vraag met gesloten antwoordmogelijkheden van gemaakt waarbij de verenigingen moesten kiezen uit de categorieën leden, kader, accommodatie, financiën, overig en geen knelpunten (elk met een zeer korte toelichting). De verenigingen gaven eerst aan wat het belangrijkste knelpunt was en vervolgens welke knelpunten op de tweede en derde plek kwamen, als er meer dan één knelpunt was binnen de vereniging. Deze verandering in vraagstelling kan problemen geven met de vergelijkbaarheid met andere jaren. Op basis van de gegevens van 2006 zou er sprake kunnen zijn van een trendbreuk. Het aantal verenigingen dat knelpunten ervaart is gestegen ten opzichte van 2005. Ook het percentage verenigingen dat zorgen heeft over kader/vrijwilligers en leden is gestegen. Aan de hand van volgende metingen zal moeten blijken of er inderdaad sprake is van een trendbreuk of dat de verschillen kunnen worden toegeschreven aan de verandering in de vraagstelling.

Per knelpunt hebben de verenigingen kort toegelicht wat de aard van het probleem is. Bij kaderproblematiek gaat het vooral om het vinden van geschikte bestuursleden en vrijwilligers

en het tekort aan vrijwilligers en kader voor specifieke taken. Bij de leden maken de verenigingen zich hoofdzakelijk zorgen over het aantal leden in de vereniging, het behoud van leden en teams, te weinig aanwas van leden met als gevolg een dalend ledental. Naast de problematiek van het aantal leden, baren ook de motivatie en betrokkenheid van leden en de vergrijzing van het ledenbestand de bestuurders zorgen. Voor wat betreft financiën maken de verenigingen zich voornamelijk zorgen over de stijgende kosten/huurprijzen en het sluitend houden van de begroting. De toelichtingen bij de knelpunten accommodatie (onderhoud, ruimtegebrek, nieuwbouw) en overig (contact gemeente, milieueisen, wet- en regelgeving) lopen zeer uiteen.

Hoewel bij veel verenigingen betrokkenheid van leden niet wordt gezien als een knelpunt wordt lang niet bij alle verenigingen een sterke betrokkenheid van de leden ervaren. Bij de verenigingen die dit niet als knelpunt benoemen, ervaart bijna tweevijfde (37%) van de verenigingen een geringe betrokkenheid van haar leden.

Concurrentie

Tweederde van de verenigingen (64%) ervaart geen concurrentie in de eigen sport (tabel 1.6).

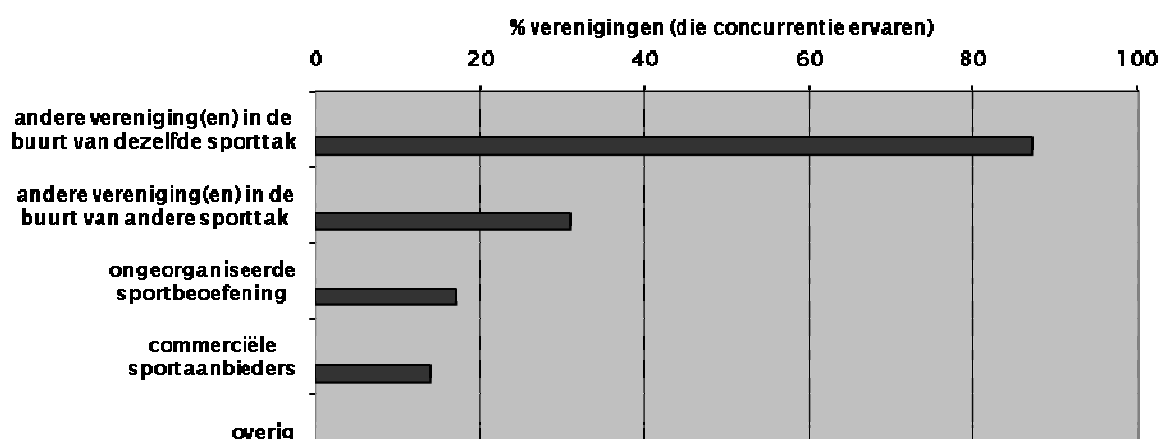
Tabel 1.6 Verenigingen met concurrentie in de eigen sport

	Totaal	Gemeentegrootte			
		< 20.000	20.000-50.000	50.000-250.000	> 250.000
% ver. met concurrentie in eigen sport	36	25	23	46	67

Leeswijzer: 36% van alle verenigingen en 25% van de verenigingen in kleine gemeenten ervaart concurrentie in de eigen sport.

Het ondervinden van concurrentie hangt niet samen met de grootte van de vereniging of de tak van sport, maar met de plaats waarin de vereniging is gevestigd. De verenigingen in grotere gemeenten (> 50.000 inwoners) ervaren meer concurrentie dan de verenigingen in kleinere gemeenten. Dit is niet zo vreemd als wordt gekeken naar de aard van de concurrentie. De verenigingen ervaren de meeste concurrentie van andere vereniging(en) in de buurt van dezelfde sporttak (figuur 1.3). Het is voor te stellen dat in kleinere gemeenten minder sportverenigingen zijn met dezelfde tak van sport.

Figuur 1.3 Van wie ervaart de vereniging concurrentie?

In de categorie overig worden genoemd collega-verenigingen, eigen accommodatiebeheerder en gemeente.

1.3 Advies en ondersteuning

Het overgrote deel van de verenigingen (94%) heeft het afgelopen jaar gebruik gemaakt van de dienstverlening van één of meer organisaties/instanties.

Tabel 1.7 Dienstverlening voor de vereniging

	Totaal	Grootte			Aard van de sport		Accommodatie bezit	
		Klein	Middel	Groot	Buitensport	Binnensport	Eigen	Geen
% ver. dat gebruik maakt van advies en ondersteuning	94	87	95	100	99	86	99	89

Leeswijzer: 94% van alle verenigingen en 87% van de kleine verenigingen heeft het afgelopen jaar gebruik gemaakt van dienstverlening van andere organisaties.

Vooraf de (middel)grote verenigingen, de buitensportverenigingen en de verenigingen met een eigen accommodatie maken gebruik van dienstverlening van andere organisaties. Zij maken vaker dan de kleine verenigingen, de binnensportverenigingen en de verenigingen die geen accommodatie bezitten gebruik van advies en ondersteuning.

De verenigingen maken gebruik van advies van verschillende organisaties. Aan de verenigingen is gevraagd om een oordeel te geven over de dienstverlening van de betreffende organisatie (tabel 1.8)

Tabel 1.8 Gebruikmaken dienstverlening: gecontacteerd organisaties en het oordeel daarover

Organisatie of instantie	Gebruik gemaakt % verenigingen	Beoordeling dienstverlening		
		Positief	Neutraal	Negatief
Sportbond	77	57	35	7
Gemeente	73	34	46	20
Sportkoepels (NOC*NSF, NCSU, NCS, NKS)	41	38	55	7
Lokale sportraad/sportservice	36	41	41	18
Privé-persoon, kennis	33	65	35	
Provinciale sportraad/sportservice	27	49	49	2
Overige organisaties	13	25	69	6

Minder dan 10 procent van de verenigingen maakt gebruik van lokale sportloketten, sportmedische adviescentra, NISB, adviesbureaus. Deze zijn buiten beschouwing gelaten in de tabel. De aantallen zijn te klein om nog iets te kunnen presenteren over de beoordeling van de dienstverlening.

De verenigingen die gebruikmaken van dienstverlening bij organisaties doen dat gemiddeld bij 3,2 organisaties. De meeste verenigingen maken gebruik van één, twee of drie organisaties en een enkele vereniging maakt gebruik van meer dan vier organisaties. Het maximum is elf instanties.

Professionele ondersteuning

Tweederde van de verenigingen geeft aan dat ze momenteel professionele ondersteuning goed zou kunnen gebruiken, als de vereniging tenminste over voldoende middelen zou beschikken om een professionele kracht in te kunnen schakelen ten behoeve van de vereniging (tabel 1.9).

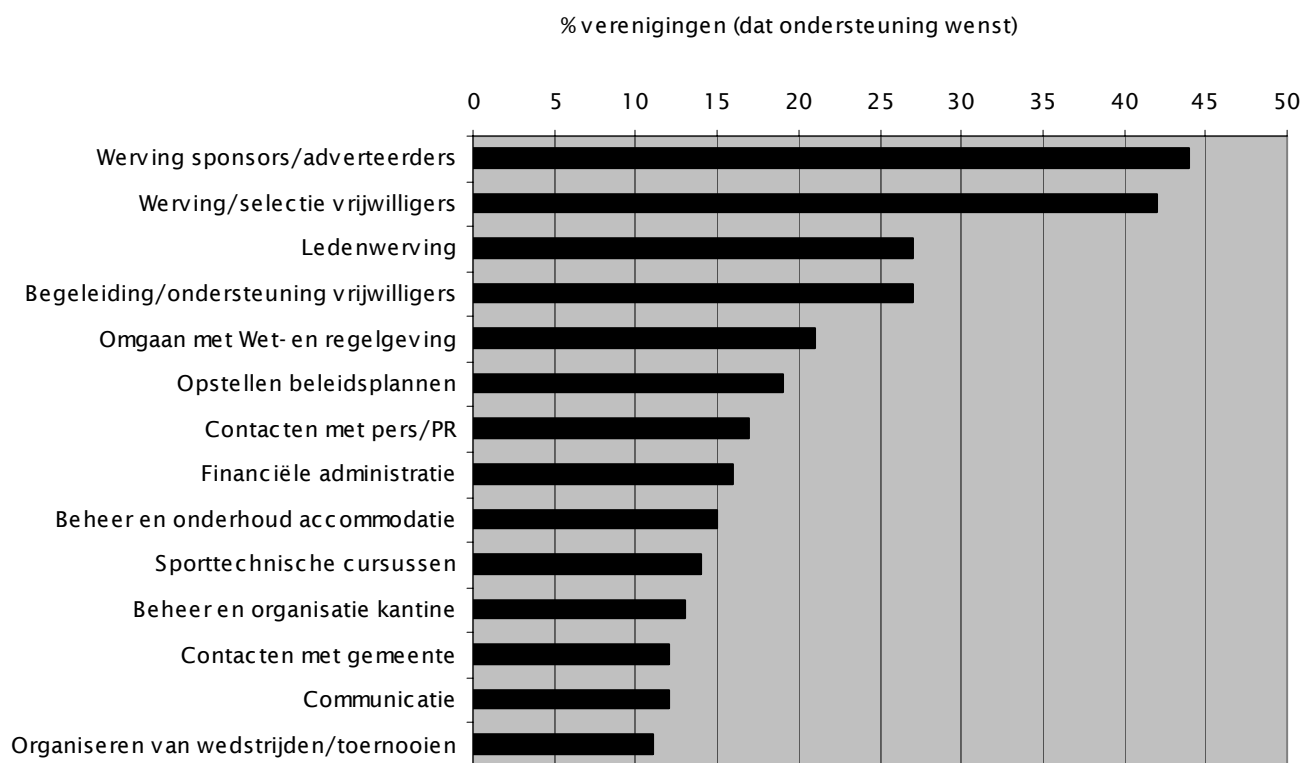
Tabel 1.9 Behoeft verenigingen aan professionele ondersteuning

	Totaal	Grootte			Aard van de sport		Accommodatie bezit	
		Klein	Middel	Groot	Buitensport	Binnensport	Eigen	Geen
% ver. met behoefte aan professionele ondersteuning	67	49	68	88	77	53	77	58

Leeswijzer: 67% van alle verenigingen en bijvoorbeeld 49% van de kleine verenigingen heeft behoefte aan professionele ondersteuning.

Met name grote verenigingen, verenigingen die buitensport aanbieden en die beschikken over een eigen accommodatie hebben vaker behoefte aan ondersteuning dan kleine verenigingen, binnensportverenigingen en verenigingen zonder eigen accommodatie. Ook verenigingen die beleid op papier hebben staan (75%), hebben vaker behoefte aan professionele ondersteuning dan verenigingen zonder beleidsplannen (60%).

Figuur 1.4 Taakgebieden waarop ondersteuning is gewenst

Hoewel financiën niet het grootste knelpunt is bij de verenigingen is dit wel het taakgebied waarop de meeste verenigingen ondersteuning zouden willen evenals werving/selectie van vrijwilligers. De belangrijkste knelpunten vormen ook de taakgebieden waarop verenigingen ondersteuning willen.

De andere onderwerpen waar verenigingen ondersteuning op willen, zijn juridische zaken, organiseren van financiële acties, topsport, ledenadministratie, opstellen begrotingen/jaarrekeningen, doelgroepen en bijbehorende plannen per doelgroep, strategie en samenwerking. Minder dan 10 procent van de verenigingen heeft belangstelling voor deze vormen van ondersteuning.

De verenigingen die belangstelling hebben voor ondersteuning willen dit gemiddeld op drie taakgebieden. De meeste verenigingen (63%) geven één, twee of drie taakgebieden aan. Een enkele verenigingen heeft behoefte op meer dan negen taakgebieden. Het aantal taakgebieden dat is aangegeven, varieert van één tot vijftien.

1.4 Samenwerking

Van de verenigingen heeft éénderde (32%) het afgelopen jaar samengewerkt⁵ met één of meer instanties (tabel 1.10).

Tabel 1.10 Samenwerking verenigingen

	Totaal	Grootte			Aard van de sport		Accommodatie bezit	
		Klein	Middel	Groot	Buitensport	Binnensport	Eigen	Geen
% ver. dat samenwerkt	32	28	33	40	36	24	41	24

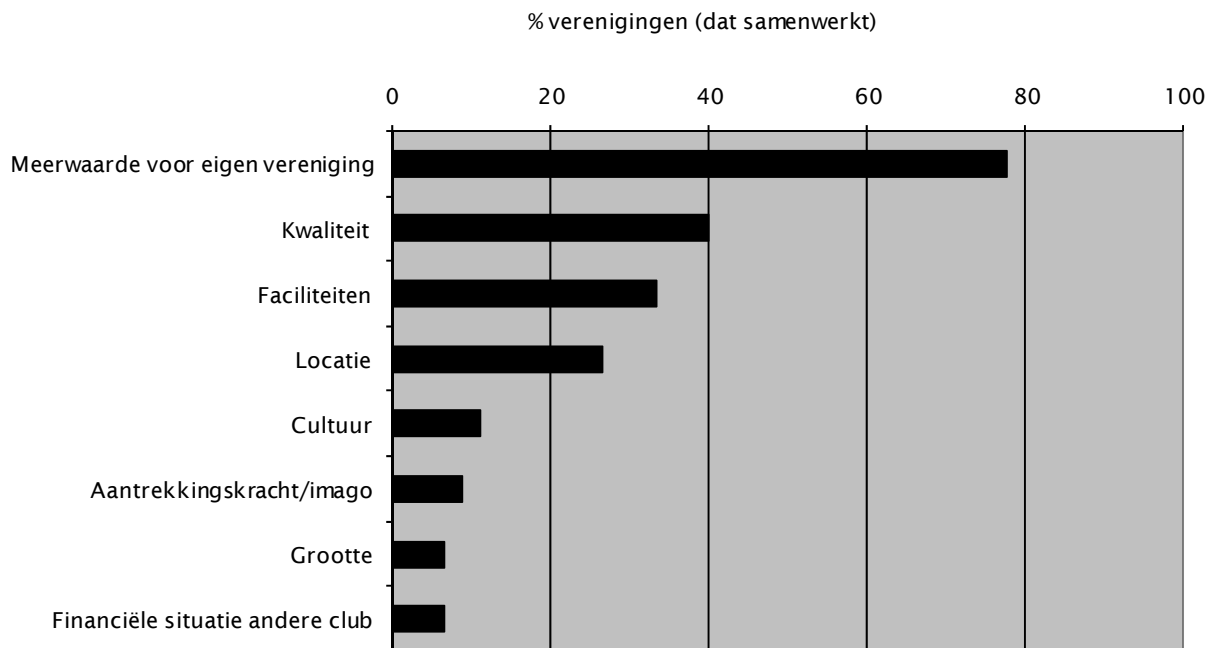
Leeswijzer: 32% van alle verenigingen en bijvoorbeeld 28% van de kleine verenigingen heeft het afgelopen jaar samengewerkt.

Zowel kleine als grote verenigingen werken samen. De cijfers suggereren een verschil. De verschillen zijn niet groot genoeg voor een statistisch significante waarde. Uit een toekomstige meting zal moeten blijken of de veronderstelde verschillen tussen grote en kleine verenigingen zijn toegenomen. Dit geldt ook voor de aard van de sport. De verenigingen die over een eigen accommodatie beschikken, werken vaker samen dan de verenigingen zonder eigen accommodatie. Ook verenigingen die beschikken over een beleidsplan werken vaker (41%) samen dan de verenigingen zonder beleidsplan (24%).

De meeste verenigingen die samenwerken vinden met name de meerwaarde voor de eigen verenigingen van belang bij de keuze voor een samenwerkingspartner (figuur 1.5).

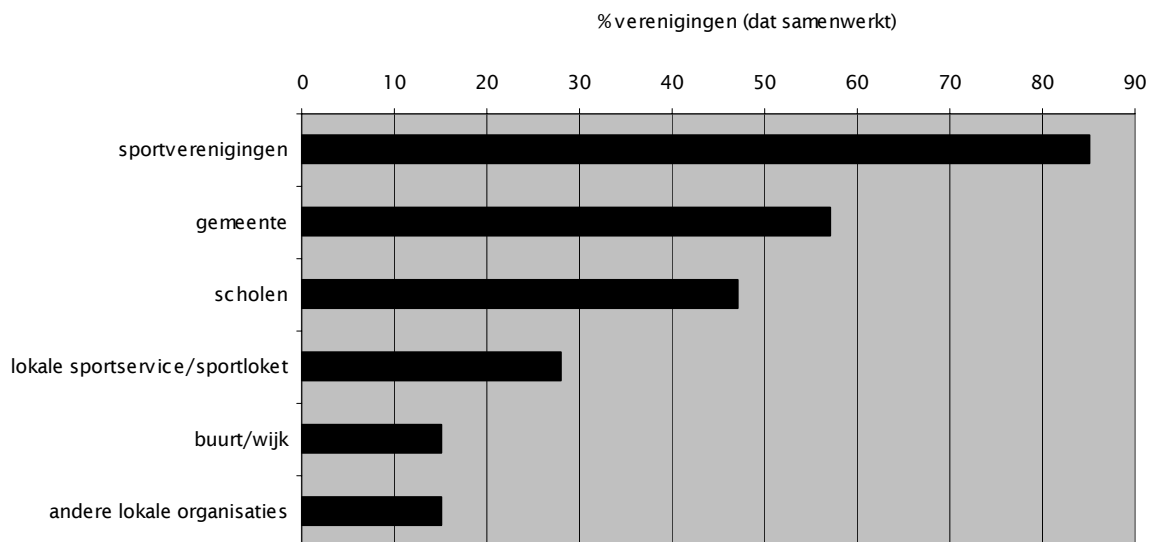
⁵ We spreken van samenwerking als er sprake is van gezamenlijke activiteiten van twee of meer zelfstandig blijvende organisaties die elkaar aanvullen om gezamenlijke of wederzijds afhankelijke doelen te bereiken.

Figuur 1.5 Redenen bij de keuze voor een samenwerkingspartner

De verenigingen werken het meest samen met andere sportverenigingen, op afstand gevolgd door gemeente en scholen (figuur 1.6).

Figuur 1.6 Typen samenwerkingspartners

De verenigingen werken gemiddeld met 2,5 organisaties samen. Het minimum aantal is één en het maximum is zes organisaties waarmee wordt samengewerkt. De samenwerking met andere sportverenigingen is in acht van de tien keer met verenigingen uit de eigen sport. De samenwerking met andere sportverenigingen kenmerkt zich voornamelijk door het af en toe overleggen, het uitwisselen van ervaringen (53%) en het samenwerken op het gebied van training geven en competitie (40%). Een enkele vereniging spreekt van een echt

samenwerkingsverband op het gebied van gezamenlijke inkoop, administratie of het opzetten van een cursus. Eén vereniging heeft een gezamenlijk bestuur.

De meeste verenigingen die samenwerken met scholen (67%), werken samen met basisscholen en iets minder dan de helft (45%) van de verenigingen werkt samen met scholen voor voortgezet onderwijs. De samenwerking met scholen voor beroepsvoorbereidend onderwijs is aanzienlijk kleiner en komt bij nog geen kwart van de verenigingen voor.

De meest voorkomende vormen van samenwerking zijn verenigingsvrijwilligers die helpen bij sportdagen/schooltoernooien, die kennismakingscursussen/instuiven organiseren en de school die gebruik maakt van accommodaties voor sportdagen/schooltoernooien (tabel 1.11). De genoemde gezamenlijke sportactiviteiten vinden veelal maar enkele keren per jaar plaats.

Tabel 1.11 Terreinen van samenwerking genoemd naar frequentie (% verenigingen dat samenwerkt)

	nooit	1 of 2 keer per jaar	Enkele keren per jaar	1 of meer keer per maand
Verenigingsvrijwilligers helpen bij sportdagen / schooltoernooien	54	32	12	2
Verenigingsvrijwilligers organiseren kennismakingscursussen / instuiven	60	35	5	
School maakt gebruik van accommodaties voor sportdagen / schooltoernooien	61	19	16	4
School maakt gebruik van accommodaties voor gymlessen	67	12	10	11
Vereniging maakt gebruik van schoolaccommodaties (gymzaal etc.)	71	7	10	12
Vereniging heeft stagiaires of bpv-plaats (beroepspraktijkvormingsplaats) voor opleidingen op sportgebied	79	11	5	5
School maakt gebruik van accommodaties voor andere doeleinden	84	16		
Betaalde krachten binnen de vereniging helpen bij sportdagen / schooltoernooien	86	7	7	
Betaalde krachten binnen de vereniging organiseren kennismakingscursussen / instuiven	88	9	3	
Instructeurs/trainers van de vereniging zijn in dienst van school	95	3		2
School (of BSO instelling) maakt gebruik van accommodaties voor naschoolse opvang	98			2
Vereniging biedt zelf naschoolse opvang aan	100			

Ruim 10 procent van de verenigingen en scholen maakt tenminste maandelijks gebruik van elkaars accommodatie. Bij ongeveer 20 procent komt dit incidenteel voor.

Een gering percentage verenigingen (7%) heeft concrete plannen om de komende twee jaar meer te gaan samenwerken met scholen. Driekwart van de verenigingen die nu niet samenwerkt, heeft geen plannen.

In het kader van samenwerking is aan de verenigingen een aantal stellingen voorgelegd. De verenigingen konden aangeven in welke mate de stelling werd gesteund binnen hun club. In tabel 1.12 wordt per stellingen gepresenteerd welk percentage verenigingen het (helemaal) eens was met de stelling.

Tabel 1.12 Visie op samenwerking

	Totaal	Grootte		
	% ver. eens	Klein	Middel	Groot
Sportverenigingen hebben een maatschappelijke verantwoordelijkheid	77	69	72	90
Dit is een vereniging van vrijwilligers en dat moet zo blijven	70	80	55	69
Overgewicht tegengaan is niet een taak van sportverenigingen	53	60	50	46
Sportverenigingen zijn er om hun leden leuk te laten sporten en niet meer dan dat.	31	37	28	27
Meer betaalde krachten zou de vereniging ten goede Komen	19	9	15	33
Het initiatief om met verenigingen samen te werken moet maar van de school komen.	13	22	5	10
We willen het komende seizoen meer betaalde krachten aanstellen	6		7	12

Leeswijzer: 77% van alle verenigingen en bijvoorbeeld 69% van de kleine verenigingen vindt dat sportverenigingen een maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben.

De meeste verenigingen (77%) zijn het er mee eens dat sportverenigingen een maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben en ook dat hun vereniging een vereniging van vrijwilligers is en dat ook moet blijven (70%). Maar een klein deel van de verenigingen vindt dat meer betaalde krachten de vereniging ten goed zouden komen en dat het initiatief om samen te werken van de scholen moet komen.

Grote verenigingen steunen vaker dan kleine verenigingen de stelling dat sportverenigingen een maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben. Ook zijn grote verenigingen er meer dan kleine verenigingen van overtuigd dat meer betaalde krachten de vereniging ten goede zouden komen. Voor zover er plannen bestaan om het komende seizoen meer betaalde krachten aan te stellen zijn die er uitsluitend bij (middel)grote verenigingen. Kleine verenigingen vinden dan ook vaker dat het een vereniging van vrijwilligers is en dat ook moet blijven. Bij de andere stellingen komen de kleine en grote verenigingen aardig overeen.

Sportstimulering

Naast de vraag over samenwerking is aan de verenigingen gevraagd of ze het afgelopen jaar betrokken waren bij sportstimuleringsprojecten van de gemeente of een andere organisatie. Een kwart van de verenigingen (27%) was dit jaar betrokken bij sportstimuleringsprojecten.

Tabel 1.13 Verenigingen betrokken bij een sportstimuleringsproject

	Totaal	Grootte			Aard van de sport		Accommodatie bezit	
		Klein	Middel	Groot	Buitensport	Binnensport	Eigen	Geen
% ver. betrokken bij sportstimulering	27	21	30	30	30	26	35	21

Leeswijzer: 27% van alle verenigingen en bijvoorbeeld 21% van de kleine verenigingen is betrokken bij een sportstimuleringsproject.

Er is geen verschil tussen grote en kleine verenigingen en binnen- en buitensporten voor wat betreft deelname aan sportstimuleringsprojecten. De verenigingen die over een eigen accommodatie beschikken zijn vaker betrokken bij sportstimulering dan de verenigingen zonder eigen accommodatie.

De meeste sportstimuleringsprojecten waar verenigingen bij betrokken zijn, worden geïnitieerd door de gemeente (74%). De andere sportstimuleringsprojecten komen vaak van sportbonden. De projecten zijn meestal gericht op jeugd en dan met name scholieren.

1.5 Toekomst

De meningen van de verenigingen over de toekomst van de club zijn verdeeld maar overwegend positief gestemd. Bijna de helft van de verenigingen ziet de toekomst niet zonnig maar ook niet somber in. Tweevijfde ziet een zonnige toekomst voor de vereniging (tabel 1.14).

Tabel 1.14 Mening over de toekomst van de vereniging (% verenigingen)

	Totaal	Grootte		
		Klein	Middel	Groot
(Zeer) zonnig	46	33	45	67
niet zonnig maar ook niet somber	49	60	55	28
Somber	4	7	0	5
Totaal	100	100	100	100

Grotere verenigingen zijn optimistischer over de toekomst dan kleine verenigingen. Ook verenigingen die beleidsplannen op papier hebben staan (60%) zien de toekomst zonniger in dan de andere verenigingen (35%).

Groeiambitie

Bijna de helft van de verenigingen (49%) geeft aan een groeiambitie te hebben voor 2010 (tabel 1.15).

Tabel 1.15 Groeiambitie 2010

	Totaal	Grootte			Aard van de sport		Accommodatie bezit	
		Klein	Middel	Groot	Buitensport	Binnensport	Eigen	Geen
% ver. met groeiambitie 2010	49	44	49	54	56	39	61	38

Leeswijzer: 49% van alle verenigingen en bijvoorbeeld 44% van de kleine verenigingen heeft een groeiambitie voor 2010.

Zowel kleine als grote verenigingen hebben een groeiambitie. Het zijn vooral buitensportverenigingen en verenigingen met een eigen accommodatie die vaker een groeiambitie hebben dan binnensportverenigingen en verenigingen zonder eigen accommodatie. Ook verenigingen met beleidsplannen hebben vaker een groeiambitie dan verenigingen zonder beleid op papier.

De verenigingen die een groeiambitie hebben voor 2010 verwachten dan gemiddeld 357 leden te hebben. Vergeleken met de huidige ledencijfers (sporters + niet-sporters + donateurs) van deze verenigingen realiseren zij een gemiddelde groei van 40 leden. De gemiddelde procentuele groei die deze verenigingen nastreven is 12,5 procent.

Vervolgens is aan de verenigingen gevraagd waar zij de groei verwachten voor wat betreft geslacht en leeftijd. Bij de leeftijden mochten de verenigingen drie categorieën aangeven waar volgens hen vooral de groei vandaan moest komen (tabel 1.16).

Tabel 1.16 Verwachte groei bij verenigingen met groeiambitie

	%
Verenigingen (met groeiambitie)	
geslacht	
Man	31
Vrouw	22
Geen verschil	47
Totaal	100
Leeftijdscategorie	
4 t/m 11 jaar	49
12 t/m 17 jaar	61
18 t/m 24 jaar	44
25 t/m 34 jaar	38
35 t/m 44 jaar	30
45 t/m 54 jaar	23
55 t/m 64 jaar	20
65 jaar en ouder	11
Totaal	275

De helft van de verenigingen (47%) verwacht niet dat er enig verschil is tussen de aanwas van mannelijke en vrouwelijke leden. Van de andere verenigingen verwachten iets meer verenigingen (3:2) de meeste groei bij de mannen in plaats van bij de vrouwen.

De meeste groei moet volgens de verenigingen komen van de jongeren tot 25 jaar. De verenigingen verwachten de meeste groei bij de 12 t/m 17 jarigen (61% van de verenigingen), gevolgd door de basisschooljeugd (49% van de verenigingen) en 18 t/m 24 jarigen (44% van de verenigingen). Van de oudere leeftijdscategorieën verwachten de verenigingen minder groei.

Fusie

Slechts een paar verenigingen uit het panel zijn de afgelopen vijf jaar gefuseerd. Eén op de tien verenigingen heeft het idee dat een fusie in de nabije toekomst wel aan de orde zou kunnen komen (tabel 1.17).

Tabel 1.17 Heeft uw vereniging de afgelopen vijf jaar met fusie te maken gehad of is een fusie in de nabije toekomst aan de orde? (% verenigingen)

	Totaal	Grootte		
		Klein	Middel	Groot
Zeker niet	59	55	58	67
Waarschijnlijk niet	29	33	29	22
Misschien	6	5	5	7
Ja, waarschijnlijk wel; maar er zijn nog geen concrete plannen	5	7	5	2
Ja, de club is in de afgelopen vijf jaar gefuseerd	1	0	3	2
Totaal	100	100	100	100

Zowel grote als kleine verenigingen geven aan dat een fusie nu en in het verleden niet aan de orde is. Een zeer gering aantal verenigingen (3%) geeft aan dat er druk op hen wordt uitgeoefend om te fuseren. Hoewel er druk op deze verenigingen wordt uitgeoefend geeft maar één vereniging aan dat een fusie waarschijnlijk in de nabije toekomst aan orde zal zijn. De druk die verenigingen ervaren komt van de sportbond, de gemeente, de overheid of wordt ingegeven door het geringe ledental.

1.6 Samenvatting

Op het gebied van beleid en strategievorming zijn verenigingen behoorlijk actief de laatste jaren. Toch heeft nog niet de helft van de clubs het beleid op papier gezet. Ongeveer de helft van de clubs heeft naar eigen zeggen een duidelijke missie en visie voor de langere termijn. De aanwezige plannen hebben voornamelijk betrekking op beleid voor kader en vrijwilligers, ledenwerving en -behoud en sporttechnische zaken.

Komend jaar richten de verenigingen hun beleidsinspanningen vooral op ledenwerving/ -behoud (39%). Ten opzichte van voorgaande jaren lijkt de aandacht daarvoor toe te nemen. Om het beleid te onderbouwen doet ongeveer 30 procent van de clubs enige vorm van onderzoek. Gevraagd naar belangrijke knelpunten geeft slechts één op de tien clubs aan helemaal geen knelpunten te kennen. Dit is minder dan in voorgaande jaren (2005: 25%), maar dat is waarschijnlijk mede een gevolg van een gewijzigde vraagstelling. Driekwart van de clubs noemt het werven/behouden van vrijwilligers als belangrijkste knelpunt en ruim tweederde noemt de werving en het behoud van leden. Ook worstelt ongeveer één derde van de clubs met de financiën. De drie belangrijkste knelpunten zijn daarmee onveranderd ten opzicht van voorgaande jaren.

Het is in dit licht niet vreemd dat vrijwel alle verenigingen (95%) gebruik maken van advies en ondersteuning door andere organisaties, vooral van de eigen sportbond en de gemeente. In de nabije toekomst wil tweederde van de clubs gebruik maken van professionele hulp. De hulpbehoefte ligt vooral op het vlak van sponsoring, werving en begeleiding van vrijwilligers en ledenwerving.

Bij de realisatie van het beleid werkt één derde van de verenigingen samen met andere instanties. Dit gebeurt vooral met andere sportverenigingen en veelal op incidentele basis. Ook de samenwerking met scholen is niet omvangrijk te noemen. Maar ongeveer 15 procent van de

clubs is hiermee bezig en dan vooral met het basisonderwijs. Iets meer dan een kwart van alle clubs werkt mee aan lokale sportstimuleringsprojecten.

Ongeveer één op de drie verenigingen ondervindt concurrentie van andere sportaanbieders, vooral van andere verenigingen in dezelfde sporttak. Vooral verenigingen in grote steden hebben hier meer last van. Ondanks de eventuele knelpunten ziet maar een klein deel van de clubs de toekomst somber in. Bijna de helft is daar optimistisch over. Ongeveer de helft van de clubs heeft voor de periode tot 2010 een groeiambitie. De verwachte ledengroei is ongeveer 3 procent per jaar en wordt vooral onder jeugdleden (4-17 jaar) verwacht. Die verwachting is lager dan de ambitie van 5 procent jaarlijks groei (CAGR⁶) die verschillende bonden voor ogen hebben in hun sportmarketingplannen. Die groei concentreert zich bovendien voor een belangrijk deel op de leeftijdsgroepen van 18 jaar en ouder.

⁶ CAGR: collective annual growth rate

2. Aanbod

In dit hoofdstuk komt het aanbod van de verenigingen aan de orde. Het aanbod van een vereniging bestaat uit verschillende activiteiten. Naast het reguliere sportaanbod, zoals training en competitie, worden ook nog andere activiteiten georganiseerd zoals kampen, bingoavonden en cursussen. Deze activiteiten zijn vaak niet alleen bedoeld voor de eigen leden, maar ook niet-leden zijn welkom. Daarnaast worden voor niet-leden ook speciale activiteiten georganiseerd. Het aanbod van verenigingen kan verder nog bestaan uit andere faciliteiten of voorzieningen, zoals een fitnessruimte of een kinderspeelplaats.

2.1 Sportaanbod

Welk sportaanbod hebben de verenigingen? Tabel 2.1 laat zien dat de core-business van de verenigingen bestaat uit competities, trainingen, clubwedstrijden en toernooien. Ongeveer driekwart van de verenigingen biedt deze activiteiten aan. Clinics, uitreikingen van diploma's/vaardigheidsbewijzen en kennismakingsactiviteiten worden door veel minder verenigingen georganiseerd.

Tabel 2.1 Percentage verenigingen naar sportaanbod

	Totaal	Grootte			Aard van de sport		Accommodatie bezit	
		Klein	Middel	Groot	Buitensport	Binnensport	Eigen	Geen
Competities	85	79	85	96	91	80	93	78
Trainingen	80	64	88	89	96	57	96	65
Clubwedstrijden	73	75	65	76	78	69	82	65
Toernooien	72	71	70	76	71	74	77	68
Kennismakingsactiviteiten	42	33	45	49	53	30	59	27
Clinics/cursussen	32	21	48	31	47	16	49	18
Diploma's/ vaardigheidsbewijzen	29	19	28	42	30	28	31	27

Leeswijzer: 85% van alle vereniging en bijvoorbeeld 79% van de kleine verenigingen biedt competities aan haar leden.

Het sportaanbod van de verenigingen hangt voornamelijk samen met het beschikken over een eigen accommodatie. De verenigingen met een eigen accommodatie bieden vaker competities, trainingen, clubwedstrijden, kennismakingsactiviteiten en clinics/cursussen aan.

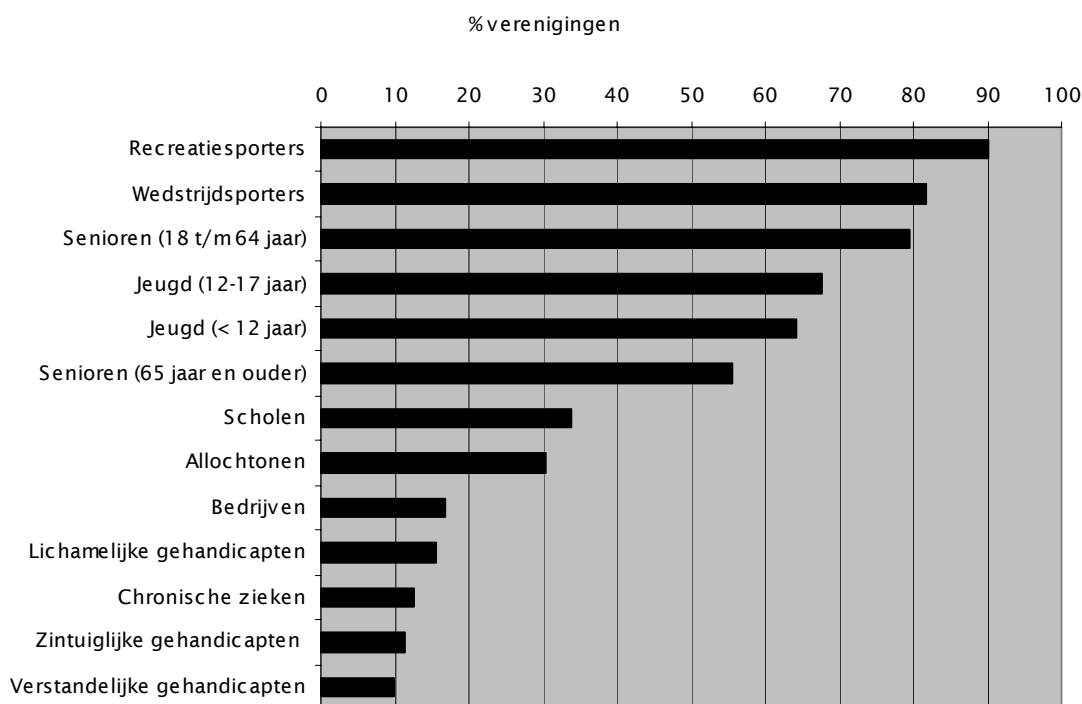
Buitensportverenigingen bieden vaker dan binnensportverenigingen trainingen, kennismakingsactiviteiten en clinics/cursussen aan. De grootte van de verenigingen hangt samen met het aanbod van competities en trainingen. De grotere verenigingen bieden deze vaker aan dan de kleine verenigingen.

Het sportaanbod hangt in een paar gevallen ook samen met de soort sport, en het al dan niet sporten in teamverband. Verenigingen die teamsporten aanbieden organiseren minder vaak clubwedstrijden (49%) maar wel vaker toernooien (83%) dan sportverenigingen die individuele sporten aanbieden (respectievelijke 84% en 59%)

Voor welke verschillende leden binnen de club hebben de verenigingen sportaanbod? In de Verenigingsmonitor worden verschillende doelgroepen onderscheiden. De verenigingen konden aangeven welk sportaanbod ze hebben voor de verschillende leden binnen hun vereniging.

Figuur 2.1 geeft aan voor welke doelgroepen verenigingen sportaanbod hebben.

Figuur 2.1 Percentage verenigingen dat sportaanbod heeft voor bepaalde doelgroepen

De meeste verenigingen hebben sportaanbod voor recreatiesporters, wedstrijdporters en senioren van 18 t/m 64 jaar. Ongeveer 65 procent van de verenigingen heeft sportaanbod voor jongeren t/m 17 jaar. Een kleine groep verenigingen heeft sportaanbod voor mensen met een beperking (chronisch zieken, lichamelijke beperking, verstandelijke beperking of zintuiglijke handicap).

Dat verenigingen hier zelf niet helemaal tevreden over zijn blijkt uit de reactie van de verenigingsbestuurders op de stelling “De vereniging weet ook specifieke groepen (allochtonen, minder validen enz.) goed te bereiken”. Iets meer dan de helft van de verenigingsbestuurders (58%) geeft aan dat deze situatie helemaal of grotendeels niet op de vereniging van toepassing is. Ruim een kwart geeft aan dat het enigszins aansluit bij de situatie in de vereniging.

De verenigingen maken weinig onderscheid naar de verschillende leden binnen de vereniging voor wat betreft het sportaanbod. Alle leden krijgen vrijwel dezelfde sportieve activiteiten aangeboden. Trainingen, competities, toernooien en clubwedstrijden worden bij de verschillende doelgroepen het meest genoemd.

Het sportaanbod voor scholen, mensen met een beperking en bedrijven wijkt enigszins af van de andere leden (onderscheiden naar wedstrijd- en recreatiesporters, leeftijd en etniciteit). Het aanbod voor scholen bestaat voor 60 procent uit kennismakingsactiviteiten en vormt het belangrijkste aanbod voor de scholen. Voor bedrijven worden naast trainingen en toernooien ook relatief vaak clinics en cursussen georganiseerd. Voor mensen met een beperking worden vaker toernooien dan trainingen georganiseerd.

2.2 Nevenactiviteiten

Driekwart van de verenigingen (77%) organiseert naast het reguliere sportaanbod voor de leden ook andere activiteiten (tabel 2.2).

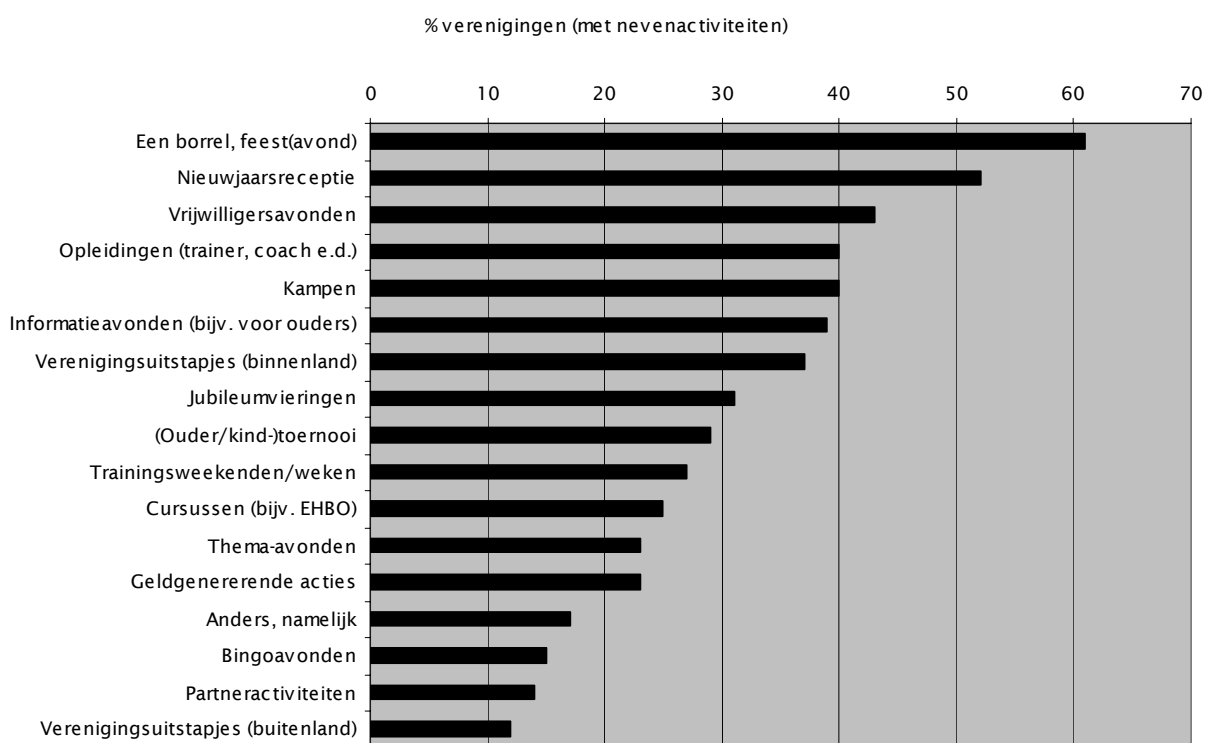
Tabel 2.2 Verenigingen met nevenactiviteiten

	Totaal	Grootte			Aard van de sport		Accommodatie bezit	
		Klein	Middel	Groot	Buitensport	Binnensport	Eigen	Geen
% ver. met nevenact. voor leden	77	60	88	87	85	67	89	67
% ver. met nevenact. ook voor niet-leden	67	55	77	70	82	46	84	52

Leeswijzer: 77% van alle verenigingen en bijvoorbeeld 60% van de kleine verenigingen organiseert nevenactiviteiten voor haar leden.

De (middel)grote verenigingen, buitensportverenigingen en de verenigingen met een eigen accommodatie zijn iets actiever in het organiseren van nevenactiviteiten voor hun leden dan kleine verenigingen, binnensportverenigingen en verenigingen zonder eigen accommodatie. De verenigingen die activiteiten organiseren, organiseren gemiddeld vijf nevenactiviteiten voor hun leden. Het aantal activiteiten per vereniging varieert van één tot dertien. Het gemiddeld aantal activiteiten ligt hoger bij de (middel)grote verenigingen, de buitensportverenigingen en de verenigingen met een eigen accommodatie dan bij de andere verenigingen. Zij organiseren gemiddeld ruim zes activiteiten en de andere verenigingen drie tot vier activiteiten. De meeste verenigingen organiseren een feestje in de vorm van een borrel, feestavond of nieuwjaarsreceptie voor hun leden. De andere activiteiten die de verenigingen organiseren staan in figuur 2.2.

Figuur 2.2 Welke nevenactiviteiten biedt/organiseert uw vereniging?

Bij anders namelijk worden activiteiten genoemd als kaartavonden/bridgedrives, sinterklaasfeest, djembé spelen, beachhandbal of een andere sportieve activiteit.

In het afgelopen jaar organiseerde 67 procent van de verenigingen een (sport)activiteit waarbij deelname openstond voor niet-leden (tabel 2.2). Ook hier zijn de kleine verenigingen, binnensportverenigingen en de verenigingen zonder eigen accommodatie minder vaak actief dan de andere verenigingen. De verenigingen die activiteiten organiseren waar ook niet-leden aan mogen deelnemen organiseren gemiddeld drie activiteiten. De belangrijkste activiteiten die worden georganiseerd, zijn ledenwervingsacties (instuiven, open dagen etc.) en (school-/familie-)toernooien. Daarnaast staat ook een aantal eerder genoemde activiteiten open voor niet-leden, zoals de nieuwjaarsreceptie, borrel en feest(avond), geldgenererende acties en jubileumvieringen. Andere activiteiten die voor niet-leden worden georganiseerd, zijn sponsorbijeenkomsten, bedrijfswedstrijden, wandelmarsen/trimlopen of businessclub/vriendenclub.

2.3 Faciliteiten

De verenigingen is gevraagd of zij naast reguliere sportactiviteiten nog andere faciliteiten of voorzieningen bieden. Hierbij kan worden gedacht aan kinderopvang, naschoolse opvang of fitnessruimte. Ruim een kwart van de verenigingen (28%) biedt dergelijke faciliteiten (tabel 2.3).

Tabel 2.3 Faciliteiten of voorzieningen

	Totaal	Grootte			Aard van de sport		Accommodatie bezit	
		Klein	Middel	Groot	Buitensport	Binnensport	Eigen	Geen
% ver. met faciliteiten	28	9	26	49	41	9	47	10

Leeswijzer: 28% van alle verenigingen en 9% van de kleine verenigingen heeft faciliteiten en voorzieningen.

De faciliteiten zijn voornamelijk te vinden bij grote verenigingen, de buitensportverenigingen en de verenigingen die over een eigen accommodatie beschikken. De kleine verenigingen, de binnensportverenigingen en de verenigingen zonder eigen accommodatie beschikken minder over extra faciliteiten en voorzieningen. Ook verenigingen die plannen op papier hebben staan, beschikken vaker (38%) over faciliteiten/voorzieningen dan verenigingen die dat niet hebben (19%).

Een overzicht van de faciliteiten en voorzieningen die deze verenigingen bieden, staat in tabel 2.4. De eerste kolom geeft de verdeling weer van de verenigingen die over voorzieningen en faciliteiten beschikken. Van de verenigingen die faciliteiten hebben, beschikt 26 procent over fysiotherapie of sportverzorging. De tweede kolom geeft het percentage verenigingen in de totale steekproef weer dat over een bepaalde voorziening beschikt. Van alle verenigingen beschikt 7 procent over fysiotherapie/sportverzorging.

Tabel 2.4 Faciliteiten en voorzieningen die de vereniging momenteel biedt

	% verenigingen (met faciliteiten)	% verenigingen totaal
Fysiotherapie / sportverzorger	26	7
Fitnessruimte	23	7
Kantoorfaciliteiten (fax, internet)	21	6
Kinderspeelplaats	21	6
Werk/huiswerk/vergaderruimtes	21	6
Sportshop	12	3
Kinderopvang	5	1
Anders	19	5

Bij anders noemen verenigingen faciliteiten als clubhuis, sportruimte, nordic walking en verjaardagsfeestjes.

De meeste verenigingen beschikken over fysiotherapie/sportverzorging of een fitnessruimte. Op het totale bestand van verenigingen beschikt maar een beperkt aantal verenigingen over dergelijke voorzieningen.

Internet

De meeste verenigingen hebben een eigen website (tabel 2.5). Het betreft vaak een eigen website, slechts een enkele homepage maakt deel uit van een lokale of regionale site.

Tabel 2.5 Eigen website

	Totaal	Grootte			Aard van de sport		Accommodatie bezit	
		Klein	Middel	Groot	Buitensport	Binnensport	Eigen	Geen
% ver. met eigen website	78	56	83	98	91	60	90	68

Er is een verschil tussen verenigingen voor wat betreft grootte, aard van de sport en accommodatiebezit. De verenigingen die nog niet over een eigen website beschikken, zijn de kleine verenigingen, de binnensportverenigingen en de verenigingen zonder eigen accommodatie.

De trend die zich sinds 2000 aftekent – dat steeds meer verenigingen digitaliseren en beschikken over e-mail en eigen website – zet zich in 2006 niet sterk voort. Het percentage verenigingen met een eigen website is slechts drie procentpunten gestegen sinds het afgelopen jaar. Misschien is hiermee het maximale aantal verenigingen met een website bereikt. Toekomstige metingen zullen uit moeten wijzen of er sprake is van stabilisatie op dit terrein.

Clubbetrokkenheid

Bij het onderwerp activiteiten is de verenigingen een aantal situaties voorgelegd en gevraagd in welke mate de situatie op hun vereniging van toepassing is. In tabel 2.6 staat per situatie weergegeven voor welk percentage van de verenigingen het grotendeels of helemaal van toepassing is.

Tabel 2.6 Clubbetrokkenheid

	Totaal	Grootte		
		Klein	Middel	Groot
De meeste leden voelen zich sterk betrokken bij de vereniging	60	75	48	56
De vereniging weet ook specifieke groepen (allochtonen, minder validen enz.) goed te bereiken	13	18	5	13
De opkomst bij trainingen, instuiven en toernooien en dergelijke is hoog	63	62	64	61
Georganiseerde nevenactiviteiten worden over het algemeen goed bezocht.	49	51	50	45
Leden worden goed geïnformeerd over het reilen en zeilen in de club.	84	82	88	84

Leeswijzer: 60% van alle verenigingen en 75% van de kleine verenigingen geeft aan dat de meeste leden zich sterk betrokken voelen bij de vereniging.

Er zijn kleine verschillen tussen kleine en grote verenigingen. Het enige verschil tussen de verenigingen doet zich voor bij de betrokkenheid van de leden. Bij kleine verenigingen voelen leden zich vaker sterk betrokken dan bij (middel)grote verenigingen naar de mening van de bestuurders. Er zijn geen verschillen tussen verenigingen in de geschetste situaties voor wat betreft aard van de sport, het beschikken over een eigen accommodatie en beleidsplannen.

2.4 Samenvatting

Het totaalbeeld dat uit de gegevens over het gerealiseerde activiteiten aanbod rijst, is dat dit voornamelijk traditioneel is. Ruim 70 procent van de clubs biedt de gebruikelijke trainingen, competitie, wedstrijden en toernooien. Minder traditionele activiteiten zoals clinics en cursussen van kortere duur worden door 30 tot 40 procent van de clubs georganiseerd. Ongeveer tweederde van de verenigingen heeft een aanbod gericht op de jeugd en ruim de helft op 65-plussers. Drie van de vier verenigingen organiseren naast sport- ook nevenactiviteiten, zoals een feest of een vrijwilligersdag. Gemiddeld heeft de vereniging vijf van dergelijke activiteiten per jaar, die overigens maar bij de helft van de clubs goed worden bezocht. Twee van de drie clubs kennen ook activiteiten voor niet-leden, zoals open toernooien. In overeenstemming hiermee is 77 procent van de clubs van mening dat de club een maatschappelijke verantwoordelijkheid heeft, terwijl bijna 30 procent meent dat verenigingen er zijn om hun leden leuk te laten sporten en niet meer dan dat.

Nog geen tien procent van de clubs biedt ook andere dan sportfaciliteiten. Het meest voorkomend zijn een aanbod van fysiotherapie en van fitness. Grote verenigingen (meer dan 250 leden) hebben in doorsnee een ruimer activiteiten aanbod en meer faciliteiten, maar de betrokkenheid van de leden is er iets geringer dan bij kleine clubs.

3. Doelgroepen

Na het aanbod wordt de vraagzijde van de sportvereniging belicht. Bekeken is welke personen gebruik maken van het aanbod van de sportverenigingen oftewel hoe het ledenbestand van de gemiddelde vereniging eruit ziet. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar leeftijd en geslacht van de leden maar ook naar het type sporter. In dit hoofdstuk worden ook het ledenverloop en de redenen van aan- en afmelding van de leden beschreven. Dit is in aansluiting op een van de belangrijkste zorgen van de verenigingen, namelijk het ledenbestand op peil houden.

3.1 Samenstelling ledenbestand

Het gemiddelde ledental van de verenigingen in het panel is 297. Dit zijn de sportende leden, de niet-sportende leden en de donateurs samen. Het gemiddeld aantal donateurs in een vereniging bedraagt 17 en het gemiddeld aantal niet-sportende leden 20.

Tabel 3.1 Omvang verenigingen

	Totaal	Soort sport			Aard van de sport		Accommodatie bezit	
		Individueel	Semi-individueel	Team	Buitensport	Binnensport	Eigen	Geen
Klein (< 100 leden)	39	42	47	30	26	57	22	54
Middel (101-250 leden)	28	22	29	36	27	28	33	24
Groot (> 250 leden)	33	36	24	34	47	15	45	22

Leeswijzer: 39% van alle verenigingen en bijvoorbeeld 42% van de verenigingen met individuele sporten behoort tot de kleine verenigingen.

Zowel in kleine als grote verenigingen worden teamsporten beoefend. Er is geen verband tussen de omvang van de verenigingen en het soort sport dat er wordt aangeboden. Er is wel samenhang met de aard van de sport en het beschikken over een eigen accommodatie. Met name de grote verenigingen zijn buitensportverenigingen en beschikken over een eigen accommodatie. Binnensportverenigingen zijn vaak wat kleiner van omvang.

Leeftijd en geslacht

De verenigingen tellen relatief meer jongeren (t/m 17 jaar) dan ouderen (56 jaar en ouder), meer mannen dan vrouwen en meer jongens dan meisjes. De verdeling tussen jeugdleden en volwassen leden in de gemiddelde vereniging is 29 procent om 71 procent. De man-vrouw verhouding is 64 procent om 36 procent. De gemiddelde achterban van de verenigingen zag er in 2006 als volgt uit (tabel 3.2).

Tabel 3.2 Ledenbestand

	Gemiddeld aantal Meisjes/Vrouwen	Gemiddeld aantal Jongens/Mannen	Totaal	%
0 t/m 3 jaar	0	0	0	0
4 t/m 11 jaar	15	17	31	15
12 t/m 17 jaar	13	17	30	14
18 t/m 24 jaar	7	13	20	9
25 t/m 34 jaar	7	21	28	13
35 t/m 44 jaar	10	24	34	17
45 t/m 54 jaar	7	14	22	10
55 t/m 64 jaar	10	18	27	13
65 jaar en ouder	7	13	20	9
Totaal	76	142	212 ⁷	100

De verdeling jeugdigen/volwassenen, mannen/vrouwen en jongens/meisjes binnen de verenigingen van het panel spoort met de verdeling naar leeftijd en geslacht die kan worden afgelezen uit de ledencijfers van NOC★NSF. De verhoudingen junioren/senioren en vrouwen/mannen veranderden de afgelopen jaren niet, en kent een stabiele verhouding van ongeveer één derde om tweederde.

Vrouwen verlaten op jongere leeftijd dan mannen de sportvereniging. Tot 18 jaar zijn de vrouwen nog goed vertegenwoordigd in de verenigingen, maar tussen de 18 en 45 jaar is het aandeel vrouwen lager dan ten opzichte van hun mannelijke collega-sporters.

Etniciteit

Van de verenigingen uit het panel heeft 55 procent allochtone leden⁸. Dit is hetzelfde niveau als in 2003. Het percentage ligt iets hoger dan in de jaren 2000 t/m 2002.

⁷ Het verschil met het eerder genoemde gemiddeld aantal leden van 297 komt o.a. doordat veel minder verenigingen een onderverdeling hebben aangeleverd naar leeftijd en geslacht en dat bij de onderverdeling waarschijnlijk de niet-sporters en donateurs buiten beschouwing zijn gelaten.

⁸ Volgens de hier gehanteerde (officiële) definitie zijn allochtonen *mensen waarvan tenminste één van beide ouders in het buitenland is geboren*. Aan de verenigingen is gevraagd om een schatting te geven van het aantal allochtonen als zij niet over het exacte aantal beschikken.

Tabel 3.3 Verenigingen met allochtone leden

	Totaal	Grootte			Aard van de sport		Soort sport		
		Klein	Middel	Groot	Buitsport	Binnensport	Individueel	Semi-individueel	Team
% ver. met allochtone leden	55	30	65	75	54	53	44	58	66

Leeswijzer: 55% van alle verenigingen en bijvoorbeeld 30% van de kleine verenigingen heeft allochtone leden.

(Middel)grote verenigingen en teamsportverenigingen hebben vaker allochtone leden dan kleine verenigingen en verenigingen die (semi-)individuele sporten aanbieden. Er is geen samenhang tussen de aard van de sport en het lidmaatschap van allochtonen.

Het aantal allochtone leden in de verenigingen varieert van nul tot vierhonderd. Van de verenigingen waarvan het aantal allochtone leden bekend is, heeft vier procent meer dan 10 procent allochtone leden (tabel 3.4).

Tabel 3.4 Percentage allochtone leden in de vereniging

	% Verenigingen Totaal	Gemeentegrootte			
		< 20.000	20.000-50.000	50.000-250.000	> 250.000
0%	45	50	57	33	31
0,1-2%	16	18	10	25	8
2,1-5%	13	14	13	14	8
5,1-10%	13	7	11	18	15
> 10%	4	0	2	5	23
% allochtonen onbekend	7	11	7	5	15
Totaal	100	100	100	100	100

Zoals te verwachten is, bestaat er een samenhang tussen de omvang van de gemeente waar de verenigingen zijn gevestigd en het percentage allochtone leden binnen die verenigingen. Verenigingen in grotere gemeenten (> 50.000 inwoners) hebben een hoger percentage allochtone leden.

Overigens kunnen de gegevens met betrekking tot het aantal verenigingen met allochtone sporters niet zondermeer als maatgevend worden beschouwd voor de landelijke situatie ten aanzien van het aantal allochtone sporters. De spreiding van allochtonen over de verschillende gemeenten en takken van sport is allerminst gelijkmatig. Het panel, in dit opzicht aselekt van samenstelling, is te beperkt van omvang om de effecten van grootstedelijke, regionale en sportspecifieke concentratietendensen te neutraliseren. De gegevens over het aantal allochtonen dat sport bij de verenigingen van het panel kunnen pas op langere termijn tot echt interessante inzichten leiden. Door de presentatie van cijfers over meer jaren kunnen meer algemene trends namelijk wel worden opgespoord of geïllustreerd.

Handicap of chronische aandoening

Van alle sportverenigingen heeft 50 procent één of meer gehandicapten en/of mensen met chronische aandoeningen in de gelederen⁹.

Tabel 3.5 Verenigingen met gehandicapte leden en/of leden met een chronische aandoening

	Totaal ¹⁰	Grootte			Aard van de sport		Soort sport		
		Klein	Middel	Groot	Buiten-sport	Binnen-sport	Individueel	Semi-individueel	Team
% ver. met leden met een beperking	50	43	52	57	51	48	59	53	36

Leeswijzer: 50% van alle verenigingen en 43% van de kleine verenigingen heeft gehandicapte leden en/of leden met een chronische aandoening.

Verenigingen die een (semi-)individuele sport aanbieden hebben vaker leden met een handicap en/of een chronische aandoening dan teamsportverenigingen. Er is geen verschil tussen kleine /grote verenigingen en buiten- en binnensporten.

Eén vijfde van alle verenigingen (19%) heeft zowel gehandicapte sporters als sporters met chronische aandoeningen in haar gelederen. Bij de meeste clubs met gehandicapte leden gaat het om niet meer dan één of twee sporters. Het aantal leden met chronische aandoeningen ligt per vereniging iets hoger. Deze verenigingen hebben gemiddeld acht leden met chronische aandoeningen.

Typen sporters

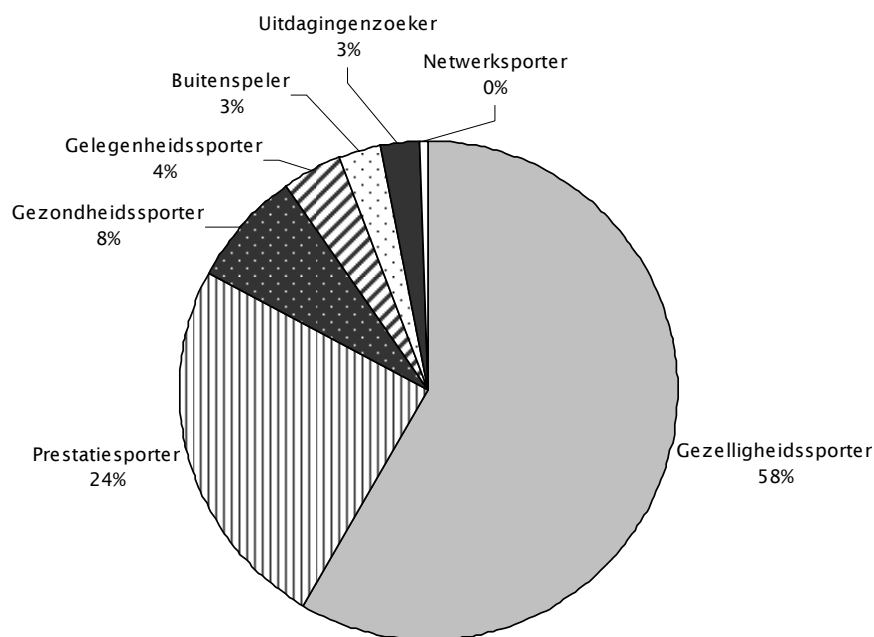
De verenigingen geven aan dat gemiddeld 58 procent van hun sporters gezelligheidssporters zijn (figuur 3.1). Een andere grote groep sporters in de vereniging zijn de prestatiesporters. Zij sporten voor de prestatie en competitie. Andere sporters in de vereniging zijn gezondheidssporters (sporten voor de gezondheid, fitheid, ontspanning en om af te vallen), gelegenheidssporters (sport om af en toe de zinnen te verzetten, incidenteel), buitenspelers (sporten om lekker buiten te zijn en de natuurbeleving) en uitdagingenzoekers (sporten voor de spanning, de kick, de uitdaging). Een type sporter dat vrijwel niet werd aangetroffen in de sportverenigingen is de netwerksporter (sporten voor de bedrijfsmatige contacten, het netwerken). De enkele netwerksporters zijn te vinden bij golf, een voetbalclub, een schietvereniging, een tennisclub en een korfbalvereniging.

⁹ Onder gehandicapten worden verstaan mensen met een lichamelijke handicap (al dan niet rolstoelgebonden), een verstandelijke handicap, een zintuiglijke handicap (blind, slechtziend, doof en slechthorend). Bij chronische aandoeningen gaat het om o.a. diabetes, epilepsie, astma en (ex)hartpatiënten. Aan de verenigingen is gevraagd om een schatting te geven van het aantal mensen met een handicap of chronische aandoening als zij niet over het exacte aantal beschikken.

¹⁰ Verenigingen voor aangepast sporten zijn buiten beschouwing gelaten.

Figuur 3.1 Typen sporters, gemiddeld percentage in een vereniging

Tabel 3.6 Procentuele verdeling type sporters

	Grootte			Soort sport		
	Klein	Middel	Groot	Individueel	Semi-individueel	Team
Gezelligheidssporter	68	50	55	55	61	61
Prestatiesporter	22	28	24	23	19	29
Gezondheidssporter	4	9	10	10	7	5
Gelegenheidssporter	4	4	4	5	7	1
Buitenspeler	0	6	3	5	1	1
Uitdagingenzoeker	2	3	3	2	5	2
Netwerksporter	0	0	1	0	0	1

De kleine verenigingen hebben meer gezelligheidssporters in hun geledingen dan de (middel)grote verenigingen. Er is een klein verschil (maar niet significant) ten aanzien van het percentage gezondheidssporters in de vereniging. Gezondheidssporters zijn iets vaker te vinden in (middel)grote verenigingen dan in kleine verenigingen. Er is geen samenhang tussen typen sporters in de verenigingen en de soort sport. In teamsportverenigingen worden vrijwel altijd dezelfde typen aangetroffen als in de verenigingen die individuele sporten aanbieden. Ook teamsporters sporten voor hun gezondheid, net als individuele sportbeoefenaren.

3.2 Ledenverloop

Iets meer dan de helft van de verenigingen in het panel (57%) constateert een toename in het ledental het afgelopen jaar (seizoen), 28 procent een afname (tabel 3.7).

Tabel 3.7 Ontwikkeling ledental (% verenigingen)

	Totaal	Grootte			Soort sport		
		Klein	Middel	Groot	Individueel	Semi-individueel	Team
Daling	28	28	23	33	26	45	21
Gelijk	15	24	15	4	12	7	23
Stijging	57	48	62	63	62	48	56

Leeswijzer: 28% van alle verenigingen en bijvoorbeeld 28% van de kleine verenigingen kent een daling van het aantal leden.

Er is een klein verschil (maar niet significant) tussen toe- of afname van het ledental en de verschillende soorten sporten en de omvang van de verenigingen. Bij de (middel) grote verenigingen is meer sprake van een stijgend ledental dan bij de kleine verenigingen. Bij kleine verenigingen is het ledental relatief vaker gelijk gebleven in vergelijking met de andere verenigingen. De semi-individuele verenigingen laten een iets ander beeld zien dan de andere soorten sporten. Daar is relatief vaker sprake van een daling van het ledental.

Driekwart van de verenigingen (76%) verwacht dat het ledental gelijk zal blijven het komende seizoen (tabel 3.8). Eénvijfde van de verenigingen verwacht dat het ledental zal stijgen.

Tabel 3.8 Verwachtingen ten aanzien van het ledental (% verenigingen)

	Totaal	Grootte			Soort sport		
		Klein	Middel	Groot	Individueel	Semi-individueel	Team
Daling	5	5	7	2	4	8	4
Gelijk	76	84	77	69	77	75	74
Stijging	18	11	16	29	19	17	22

Leeswijzer: 5% van alle verenigingen en bijvoorbeeld 5% van de kleine verenigingen verwacht een daling van het aantal leden.

Er is geen samenhang met de grootte van de vereniging en soort sport. De verwachting is waarschijnlijk gebaseerd op de huidige ontwikkeling van het ledental in de vereniging. De verenigingen die te maken hebben met een stijging van het ledental (26%) verwachten ook voor het komende seizoen vaker een stijging van het ledental dan de verenigingen die te maken hebben met een daling (5%) of een stabiliserend ledental (9%). Hoewel er in iedere vereniging schommelingen in het ledental zijn, verwachten de meeste verenigingen voor het komende seizoen een gelijkblijvend ledental.

Redenen van aan- en afmelding

Deze verwachting is waarschijnlijk niet gebaseerd op analyse van redenen van vertrek en aanmelden van leden. Van de verenigingen (36%) gaat éénderde systematisch na wat de belangrijkste redenen van aan- en/of afmelding zijn. Tweederde van de verenigingen (64%) is hier (nog) niet mee bezig (tabel 3.9).

Tabel 3.9 Systematisch bijhouden van redenen van aan- en/of afmeldingen

	Totaal	Grootte			Aard van de sport		Accommodatie bezit	
		Klein	Middel	Groot	Buitsport	Binnensport	Eigen	Geen
% ver. met registratie aan-/afmeldingen	36	33	36	45	41	29	50	24

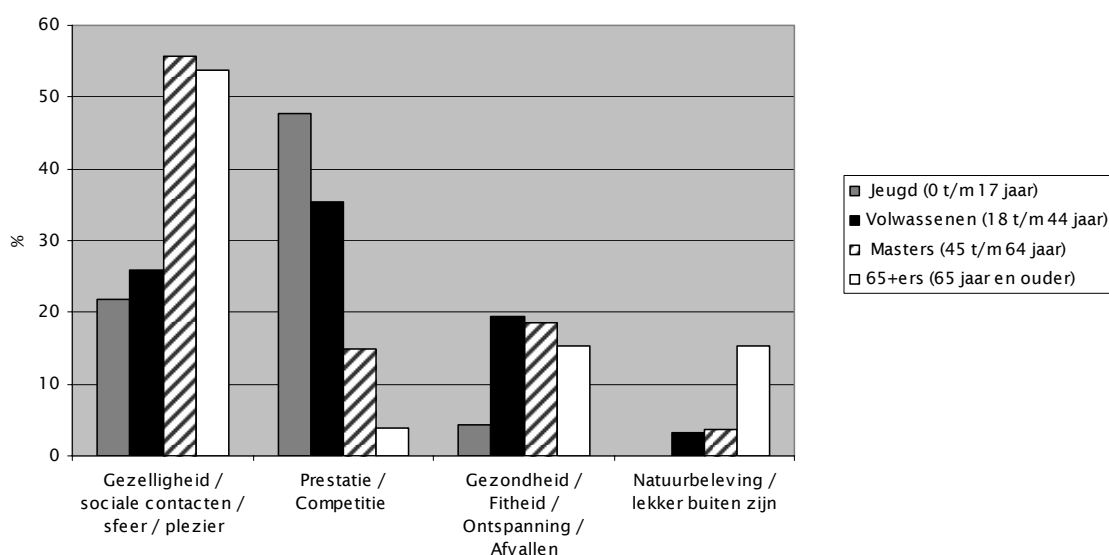
Leeswijzer: 36% van alle verenigingen en bijvoorbeeld 33% van de kleine verenigingen houdt systematisch aan- en/of aanmeldingen bij.

Er zijn geen verschillen in benadering bij aan- en afmelding bij de verschillende verenigingen naar aard en grootte van de sport. Alleen verenigingen met een eigen accommodatie ondernemen vaker iets op dit terrein dan verenigingen zonder accommodatie. Dit geldt ook voor verenigingen die beleid op papier hebben staan.

Eénvijfde van de verenigingen gaat systematisch na wat de belangrijkste redenen zijn dat mensen lid worden. Van de verenigingen gaat éénderde systematisch na waarom leden hun lidmaatschap beëindigen. Van alle verenigingen houdt 15 procent systematisch de redenen van zowel aan- als afmelding bij.

Er zijn verschillende redenen waarom mensen lid worden van een vereniging. Daarnaast zijn er ook opvallende verschillen tussen leeftijdsgroepen. De belangrijkste reden voor mensen jonger dan 45 jaar om lid te worden van een vereniging is prestatie en competitie, volgens de ondervraagde bestuurders (figuur 3.2). Voor 45-plussers is de reden om lid te worden voornamelijk gezelligheid en komen prestatie en competitie pas op de derde plaats, na gezondheid.

Figuur 3.2 Belangrijkste redenen voor aanmelding per leeftijdscategorie

Redenen als uitdaging/spanning/kick en kwaliteit verenigingen worden een enkele keer genoemd. Netwerken en af en toe de zinnen te verzetten zijn redenen die helemaal niet worden genoemd door de verenigingen.

De redenen voor afmelding lopen nogal uiteen per leeftijdscategorie (tabel 3.10). Tijdgebrek (veroorzaakt door diverse zaken) is voor de jongeren (jonger dan 45 jaar) een belangrijke reden om te stoppen. Bij de ouderen (45 jaar en ouder) vormen gezondheidsklachten de belangrijkste reden om zich af te melden bij hun vereniging. Ook gebrek aan interesse voor de sport komt bij verschillende leeftijdscategorieën voor, maar staat nergens op de eerste plaats.

Tabel 3.10 Belangrijkste redenen voor afmelding per leeftijdscategorie

Jeugd (0 t/m 17 jaar)	Volwassenen (18 t/m 44 jaar)	Masters (45 t/m 64 jaar)	65+ers (65 jaar en ouder)
<ul style="list-style-type: none"> • Tijdgebrek vanwege school, studie • Wilde een andere sport beoefenen • Vrienden / familie zijn gestopt • Geen interesse meer in de sport 	<ul style="list-style-type: none"> • Tijdgebrek vanwege gezinsleven, zorgtaken • Tijdgebrek vanwege school / studie • Tijdgebrek vanwege werk / bijbaantjes • Verhuizing 	<ul style="list-style-type: none"> • Gezondheidsklachten, ziekte • Verhuizing • Tijdgebrek vanwege gezinsleven / zorgtaken • Geen interesse meer in de sport 	<ul style="list-style-type: none"> • Gezondheidsklachten, ziekte • Leeftijd • Geen interesse meer in de sport

Andere redenen die worden genoemd, maar minder frequent, zijn blessures, tijdgebrek vanwege andere hobby's en de ongunstige dag of het tijdstip waarop wordt gesport.

3.3 Samenvatting

De clubs hebben gemiddeld 297 leden, waarvan 29 procent jeugd en 64 procent mannen. Bij 55 procent van de clubs zijn ook allochtonen lid en de helft kent onder de leden enkele mensen met een beperking of chronische ziekte. In steden met meer dan 250.000 inwoners heeft een kwart van de clubs meer dan 10 procent allochtone leden. Bij de meerderheid van de clubs (57%) is het ledenaantal in het afgelopen jaar (licht) gegroeid, bij 28 procent juist afgenomen. In 2007 verwacht driekwart van de clubs geen verandering en 18 procent verwacht te groeien.

Voor de ontwikkeling van gericht beleid is van groot belang dat clubs kennis hebben van de wensen van hun leden. Van de verenigingsbestuurders kan 80 procent een indruk geven van de motieven van de leden om te sporten in een vereniging, die volgens hen voor 60 procent zouden bestaan uit gezelligheidssporters en voor 24 procent uit wedstrijdgerichte sporters. Voor 8 procent zou gezondheid het belangrijkste motief vormen. Ruim een derde van de clubs (36%) peilt bij leden naar de redenen van aan- en/of afmelden. Uit de peilingen concluderen de bestuurders dat mensen tot 45 jaar die zich aanmelden primair op zoek zijn naar prestatie en competitie. Bij aanmelders ouder dan 45 jaar zouden gezelligheid en sociaal contact de hoofdzaak zijn; gezondheid speelt volgens de bestuurders als reden boven de 18 ook een rol bij aanmeldingen. Uit de afmeldingen rijst het beeld dat dit bij personen tot 45 jaar vooral gebeurt vanwege tijdgebrek (studie, werk, gezin). Boven de 45 jaar melden mensen zich vooral af om gezondheidsredenen.

4. Kader

Een cruciale factor voor het functioneren van sportverenigingen is het kader. De kaderleden besturen de club en maken het activiteiten aanbod binnen de vereniging mogelijk. In dit hoofdstuk komt eerst de situatie van het vrijwillige kader aan de orde, gevolgd door de betaalde kaderleden.

4.1 Vrijwilligers

Sportverenigingen drijven op vrijwilligerswerk¹¹. De verenigingen in het panel beschikken gemiddeld over 39 vrijwilligers (tabel 4.1).

Tabel 4.1 Vrijwilligers in de vereniging

	Totaal	Grootte			Aard van de sport		Accommodatie bezit	
		Klein	Middel	Groot	Buitensport	Binnensport	Eigen	Geen
Gem. aantal vrijwilligers	39	10	29	87	58	15	60	21
% vrijwilligers op het totaal aantal leden	18	21	17	14	20	16	20	16
% verenigingen met tekort aan vrijwilligers	40	26	43	54	46	32	46	35

Leeswijzer: het gemiddeld aantal vrijwilligers in het panel is 39. Grote verenigingen hebben gemiddeld 87 vrijwilligers. In totaal is gemiddeld 18% van de leden in een vereniging actief als vrijwilliger.

Het aantal vrijwilligers in een vereniging loopt nogal uiteen. Niet verwonderlijk is dat grote verenigingen, verenigingen voor buitensport en verenigingen met een eigen accommodatie gemiddeld over meer vrijwilligers beschikken dan de andere verenigingen.

Als het aantal vrijwilligers wordt gerelateerd aan het totaal aantal leden van een vereniging ontstaat er een ander beeld. Gemiddeld is er per vijf leden één vrijwilliger actief. Bij kleine verenigingen ligt het percentage hoger dan bij grote verenigingen. Bij kleine verenigingen zijn relatief meer vrijwilligers actief dan in de andere verenigingen.

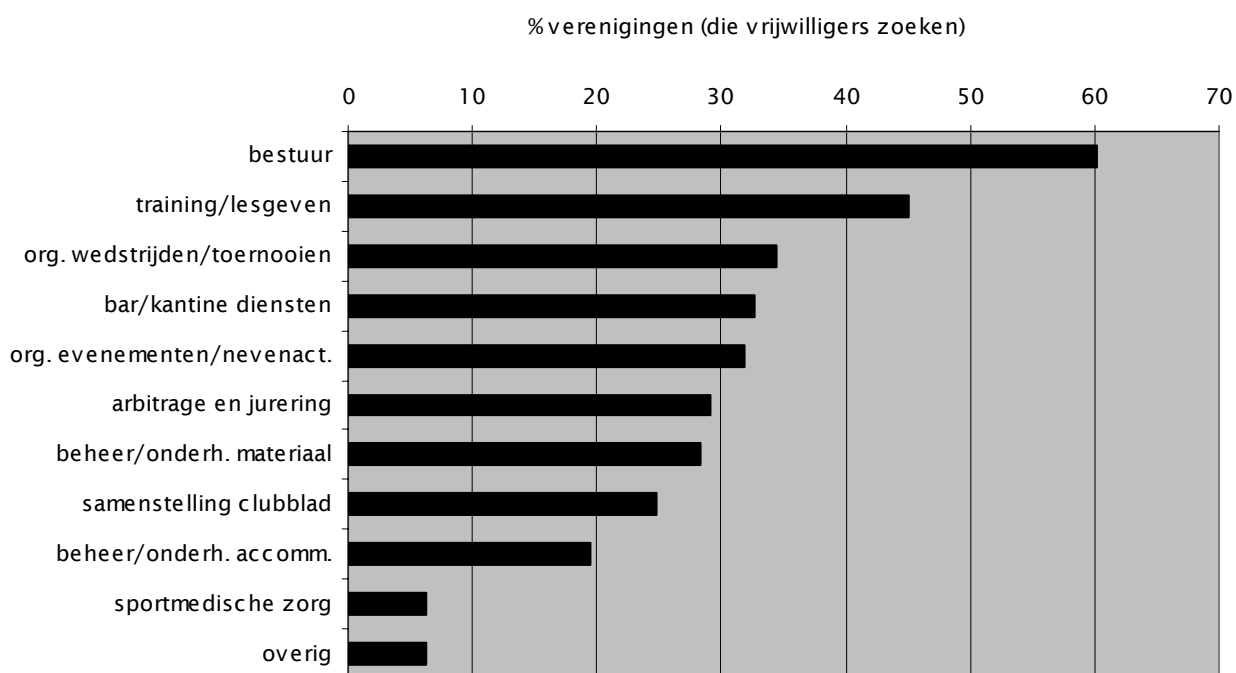
¹¹ Onder vrijwilligers worden verstaan die mensen die in beginsel onbetaald en onverplicht een functie in de sport vervullen. Personen die van de vereniging een onkostenvergoeding ontvangen op basis van declaraties of een belastingvrije vrijwilligersvergoeding (van maximaal €1.500 belastingvrij per jaar) krijgen, worden wel tot de vrijwilligers gerekend.

Taken waarvan het min of meer vanzelfsprekend is dat deze door de leden van de club worden verricht (rijden naar uitwedstrijden door ouders van jeugdleden bijvoorbeeld) of taken waaraan de leden zich niet of nauwelijks kunnen onttrekken (verplichte roulerende kantinediensten bijvoorbeeld), worden hier niet als vrijwilligerswerk beschouwd.

Kader is een belangrijk knelpunt voor de verenigingen. Dit uit zich vooral in zorgen over het vinden van geschikte bestuursleden en vrijwilligers en het tekort aan vrijwilligers en kader voor specifieke taken. Uit navraag bij de verenigingen blijkt dat tweevijfde kampt met een tekort aan vrijwilligers (tabel 4.1). De grote verenigingen ervaren vaker een tekort aan vrijwilligers dan de kleine verenigingen. De belangrijkste reden die de verenigingen aangeven voor het vrijwilligerstekort is de beperkte bereidheid onder de leden om zich als vrijwilliger in te willen zetten. Door 80 procent van de verenigingen met een vrijwilligerstekort wordt dit als reden aangeduid.

Verenigingen zijn vrijwel altijd op zoek naar nieuwe vrijwilligers ook al beschikken ze over voldoende vrijwilligers. Driekwart van de verenigingen (73%) geeft aan vrijwilligers te zoeken voor bepaalde functies/werkzaamheden. De meeste verenigingen zoeken vrijwilligers voor een bestuursfunctie of voor training/begeleiding/lesgeven (figuur 4.1).

Figuur 4.1 Functies, werkzaamheden waar vrijwilligers voor worden gezocht

De verenigingen die vrijwilligers zoeken, zoeken vrijwilligers voor gemiddeld drie functies. Van alle verenigingen die over een eigen accommodatie beschikken, zoekt 32 procent (ook) naar vrijwilligers voor het beheer, onderhoud en schoonmaak van die accommodatie. Van alle verenigingen met een eigen kantine zoekt maar liefst 59 procent naar vrijwilligers voor bar/kantine diensten.

Vrijwilligerswerk

Ten aanzien van het vrijwilligerswerk is aan de verenigingen enkele stellingen voorgelegd en gevraagd in welke mate die bij de vereniging van toepassing zijn. In tabel 4.2 staat per stelling weergegeven voor welk percentage van de verenigingen het gestelde grotendeels of helemaal van toepassing is.

Tabel 4.2 Vrijwilligerswerk in de praktijk/meningen over vrijwilligerswerk

	Totaal	Grootte		
		Klein	Middel	Groot
Het gros van de vrijwilligers doet het werk met veel plezier.	96	100	93	95
In commissies en besturen zijn leden met verschillende leeftijden en achtergronden (man/vrouw, jong/oud, autochtoon/ allochtoon, enz.) vertegenwoordigd.	57	44	63	65
Er vindt voldoende afstemming plaats tussen bestuur, commissies, trainers en andere direct betrokkenen in de vereniging.	80	84	78	74

Leeswijzer: bij 96% van de verenigingen doet het gros van de vrijwilligers het werk met veel plezier. Bij kleine verenigingen is dat 100%.

In bijna alle verenigingen (96%) doen de vrijwilligers het werk met veel plezier volgens de bestuurders. Een redelijke verdeling van de taken over de verschillende leden is lang niet overal aan de orde. Met name in de kleine verenigingen is de vertegenwoordiging van leden met verschillende leeftijden en achtergronden in commissies en besturen minder. De afstemming tussen bestuur, commissies en ander kader is over het algemeen voldoende.

4.2 Betaald kader

Een deel van de verenigingen verstrekt ook vergoedingen en/of salarissen aan medewerkers. Iets meer dan de helft van de verenigingen (55%) draait volledig op vrijwilligers die geen enkele vergoeding ontvangen. De andere helft van de verenigingen (45%) komt haar medewerkers op de een of andere wijze financieel tegemoet (tabel 4.3).

Tabel 4.3 Financiële vergoedingen kader

	Totaal	Grootte			Aard van de sport		Accommodatie bezit	
		Klein	Middel	Groot	Buitensport	Binnensport	Eigen	Geen
% verenigingen met vergoedingen	45	21	47	76	57	31	61	32

Leeswijzer: 45% van alle verenigingen en bijvoorbeeld 76% van de grote verenigingen hanteert één of meer financiële vergoedingen voor kaderleden.

De grotere verenigingen, verenigingen voor buitensport en verenigingen met een eigen accommodatie werken vaker met vergoedingen voor kader dan andere verenigingen. Ook is er een verband tussen het werken met vergoedingen en het beschikken over voldoende vrijwilligers. De verenigingen met onvoldoende vrijwilligers werken vaker met financiële vergoedingen dan de verenigingen die over voldoende vrijwilligers beschikken. Van de verenigingen met een vrijwilligerstekort werkt 63 procent met vergoedingen, bij verenigingen zonder vrijwilligerstekort is dat 34 procent.

De vergoedingen die worden gehanteerd zijn de belastingvrije vrijwilligersvergoeding (39% van alle verenigingen), salarissen (16%) en een vergoeding van werkelijk gemaakte kosten (voor bijvoorbeeld kleding, schoeisel en gereden kilometers (11%)). Vaak maken verenigingen gebruik van één soort financiële vergoeding. De helft van de verenigingen die financiële vergoedingen hanteren, gebruikt één vorm van vergoeding. Vijf procent van de betalende verenigingen hanteert alle drie de genoemde vergoedingsvormen.

In 2006 maakte 7 procent van de verenigingen gebruik van gesubsidieerde arbeidskrachten. De meeste verenigingen hebben één gesubsidieerde kracht. Eén vereniging heeft 5 gesubsidieerde krachten.

Het aantal medewerkers per vereniging dat voor een vergoeding of salaris in aanmerking komt, verschilt sterk. Zo varieert bijvoorbeeld het aantal vrijwilligers met een belastingvrije vrijwilligersvergoeding binnen een verenigingen van 1 tot 60 personen. Binnen de verenigingen die bepaalde vergoedingen verstrekken ontvangen gemiddeld 7,9 personen een vrijwilligersvergoeding, 5,3 personen een salaris en 3,7 personen een vergoeding van de kosten. Deze gegevens sluiten aan bij de tendens die in de trendrapportage (Van Kalmthout, Lucassen & Janssens, 2006) naar voren kwam, die wijst op een groei van het aantal mensen dat een financiële vergoeding (met name salaris en belastingvrije vrijwilligers vergoeding) ontvangt voor de verrichte werkzaamheden in de sport.

De meeste verenigingen (78%) zijn niet van plan om het komende seizoen meer betaalde krachten in te gaan zetten. De grote verenigingen, de verenigingen met betaalde krachten en de verenigingen met een eigen accommodatie zijn iets minder stellig daarin dan de andere verenigingen. Ze kiezen vaker het midden en zijn het iets vaker eens met de uitspraak “we willen het komende seizoen meer betaalde krachten aanstellen”.

In de resterende paragrafen gaan we in op twee specifieke typen kaderfunctionarissen, namelijk bestuurders en trainers.

4.3 Samenstelling bestuur

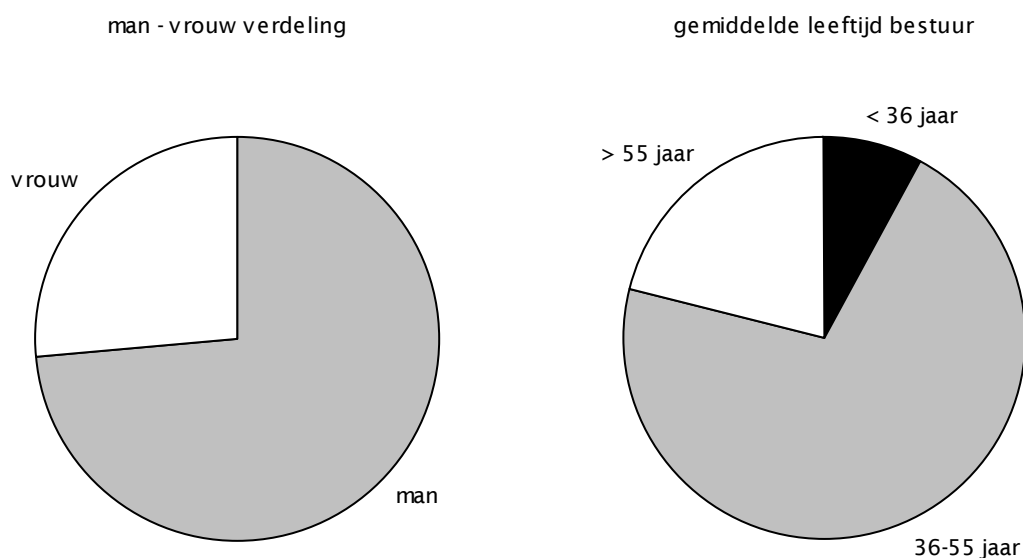
Bijna tweederde van alle verenigingen (63%) heeft een bestuur met vijf, zes of zeven leden. Het gemiddelde verenigingsbestuur telt zes leden, maar omdat vaak statutair is bepaald dat er een oneven aantal bestuursleden moet zijn, komt het vaker voor dat verenigingsbesturen vijf of zeven leden tellen.

Bij meer dan de helft van de verenigingen (56%) heeft het afgelopen jaar een bestuurswisseling plaatsgevonden. Op het moment van het invullen van de Verenigingsmonitor had 28 procent van de verenigingen een of meer vacatures voor bestuursleden.

Driekwart van de bestuursleden van verenigingen is van het mannelijk geslacht. Het gemiddelde bestuur telt 4,2 mannen en 1,5 vrouwen (figuur 4.2). In vergelijking met het aandeel vrouwelijke verenigingsleden (36%) is er sprake van ondervertegenwoordiging van vrouwen in het bestuur van de verenigingen.

Figuur 4.2 Samenstelling bestuur

Van de verenigingen (35%) heeft éénderde geen enkele vrouw in het verenigingsbestuur (tabel 4.3). Dit zijn voornamelijk kleine verenigingen en verenigingen die een semi-individuele sport aanbieden. Het zijn met name de middelgrote verenigingen en de verenigingen die een individuele sport aanbieden die beschikken over een groot aandeel vrouwen in het bestuur. Slechts twee verenigingen hebben een bestuur dat volledig uit vrouwen bestaat.

Tabel 4.4 Bestuurssamenstelling

	Totaal	Grootte			Soort sport		
		Klein	Middel	Groot	Individueel	Semi-individueel	Team
Gem. aandeel vrouwen in het bestuur	25	20	34	25	32	16	22
% verenigingen zonder vrouwen in het bestuur	35	51	20	28	28	45	39
% verenigingen $\geq$ 40% vrouwen in het bestuur	32	25	48	28	42	16	28
Gem. leeftijd in het bestuur	49	50	47	49	49	50	49

Leeswijzer: het gemiddeld aandeel vrouwen in het bestuur is 25%, het aandeel vrouwen in kleine verenigingen is 20% en 35% van alle verenigingen heeft geen vrouwen in het bestuur.

Bijna driekwart van alle verenigingen (70%) heeft een bestuur van middelbare leeftijd (36 tot en met 55 jaar). Bij 7 procent van de verenigingsbesturen is sprake een relatief jong bestuur met een gemiddelde leeftijd jonger dan 36 jaar (figuur 4.2). De in de trendrapportage gesignaleerde stijging van 45-plusbesturen lijkt in 2006 niet verder door te zetten. De gemiddelde verenigingsbestuurder is 49 jaar oud. Het jongste bestuurslid is 19 en het oudste 86 jaar.

4.4 Trainers

In driekwart van de verenigingen (72%) waren het afgelopen jaar (seizoen) trainers actief (tabel 4.5).

Tabel 4.5 Trainers in vereniging

	Totaal	Grootte			Aard van de sport		Accommodatie bezit	
		Klein	Middel	Groot	Buitensport	Binnensport	Eigen	Geen
% ver. met trainers	72	47	88	91	88	50	87	58
% ver. met voldoende trainers	68	60	71	77	71	64	75	62

Leeswijzer: 72% van alle verenigingen en bijvoorbeeld 47% van de kleine verenigingen beschikt over trainers.

Het zijn met name de (middel)grote verenigingen, de buitensportverenigingen en de verenigingen met een eigen accommodatie waar trainers actief zijn.

De verenigingen waar het afgelopen jaar trainers actief waren, beschikten gemiddeld over ruim 9 trainers per vereniging. Hoe groter de vereniging is, des te meer trainers er zijn. Ook verenigingen voor individuele sporten hebben vaak meer trainers rondlopen. Eén grote gymnastiekvereniging heeft in totaal 60 trainers in de zaal staan.

Van alle verenigingstrainers is 5 procent ook als vakleerkracht werkzaam op een school.

Tweederde van alle verenigingen (68%) geeft aan dat zij over voldoende trainers beschikt (tabel 4.2). Een kwart van de verenigingen had in 2006 een of meer vacatures voor een trainer. In het najaar van 2006 had de helft van de verenigingen de vacatures ingevuld. De meeste verenigingen (15%) hadden vacatures voor vrijwilligers en 8 procent was op zoek naar betaalde krachten. Voor wat betreft het opleidingsniveau werd er voornamelijk gezocht naar trainers met een bondsopleiding (14% van de verenigingen).

4.5 Samenvatting

Het kader vormt een cruciale factor in het functioneren van een sportverenigingen. Het sportverenigingsleven kenmerkt zich door de vele vrijwilligers die er actief zijn. Gemiddeld beschikken de verenigingen over 39 vrijwilligers. Gemiddeld is per vijf leden één vrijwilliger actief. Bij kleine verenigingen is dit percentage hoger dan bij de grote verenigingen. Ondanks het behoorlijke aantal vrijwilligers kampt 40 procent van de verenigingen met een vrijwilligerstekort. De belangrijkste functies waar vrijwilligers voor worden gezocht zijn die voor bestuur en trainerskader. Naar mening van het bestuur doen de meeste vrijwilligers het werk met veel plezier, maar zijn in commissies en besturen de leden met verschillende leeftijden en achtergronden niet altijd evenredig vertegenwoordigd. Met name bij kleine verenigingen laat de vertegenwoordiging van de leden in besturen en commissies te wensen over.

De onevenredige vertegenwoordiging blijkt ook uit de samenstelling van de besturen van de verenigingen. Het gemiddelde verenigingsbestuur bestaat uit 4,2 mannen en 1,5 vrouwen, en is van middelbare leeftijd (gemiddeld 49 jaar). Ondanks dat er bij de 56 procent van de besturen in het afgelopen jaar een wisseling van de wacht heeft plaatsgevonden, heeft dat niet geleid tot meer vrouwen en jeugdigen in het bestuur.

Naast vrijwillig kader is er ook betaald kader actief in de vereniging. Bijna de helft van de verenigingen (45%) komt kaderleden op een of andere wijze financieel tegemoet. Met name de grote verenigingen, de verenigingen voor buitensport en de verenigingen met een eigen accommodatie hanteren vaker vergoedingen. De meest gehanteerde vergoeding is de belastingvrije vrijwilligersvergoeding, gevolgd door salaris en vergoeding van werkelijk gemaakte kosten.

Van alle verenigingen geeft tweederde aan dat zij over onvoldoende trainers beschikt. De meeste verenigingen hadden vacatures voor vrijwillig trainerskader en bijna ééntiende was op zoek naar betaalde trainers.

De gemelde tekorten aan geschikte kaderleden vormen een belangrijke hindernis voor de realisatie van vernieuwingen in het functioneren van de sportverenigingen, of het nu gaat om vernieuwing van het sportaanbod, vergroting van de toegankelijkheid of het inzetten van verenigingen voor maatschappelijk dienstverlenende taken.

5. Financiën

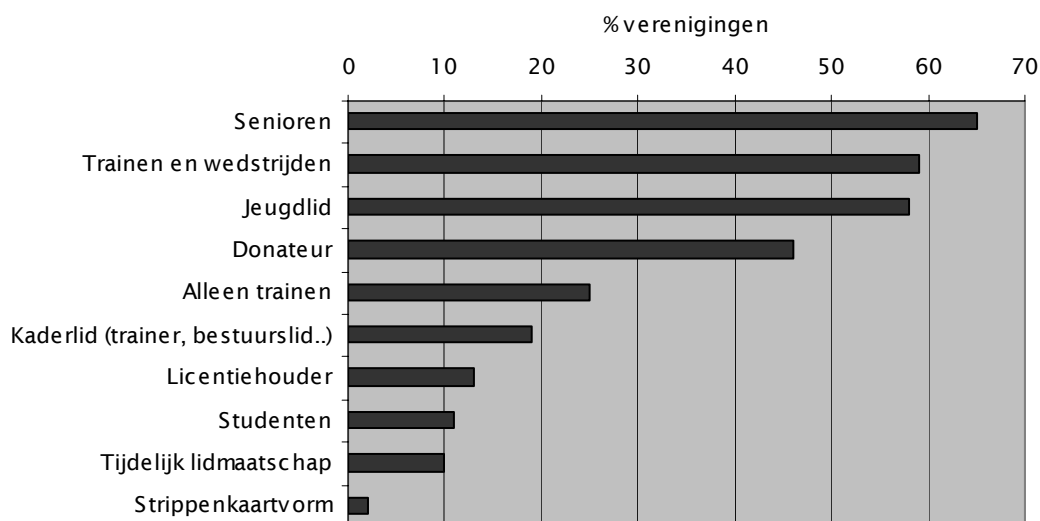
Personeel oftewel kader is van belang om een vereniging te laten functioneren, maar ook financiële middelen kunnen niet ontbreken. Hoe minimaal ook, bij het sporten in verenigingen worden kosten gemaakt die zullen moeten worden betaald. Het is ook één van de zaken waar een deel van de verenigingen zich zorgen over maakt.

In dit hoofdstuk worden de financiën van de verenigingen nader in beeld gebracht. Er wordt gekeken naar de contributie van de leden, de lidmaatschapsvormen en de inkomsten en uitgaven.

5.1 Lidmaatschapsvormen en contributies

De meeste verenigingen (82%) hanteren verschillende soorten lidmaatschappen waar ook een andere contributie voor wordt gerekend. De meeste verenigingen maken daarbij onderscheid naar leeftijd en naar vorm van activiteit (competitiedeelname, donateur) in de vereniging (figuur 5.1).

Figuur 5.1 Soorten lidmaatschappen

De verenigingen kennen gemiddeld drie verschillende soorten lidmaatschap. De grote verenigingen, de verenigingen voor buitensport en de verenigingen die beschikken over een eigen accommodatie onderscheiden meer vormen van lidmaatschap dan de andere verenigingen. Hoewel lang niet alle verenigingen de contributiebijdragen op dezelfde wijze differentiëren, kunnen de (op hele euro's afgeronde) bedragen in tabel 5.1 worden beschouwd als de gemiddelde verenigingscontributies voor een heel jaar.

Tabel 5.1 Gemiddelde jaarcontributie (in euro's)

	Totaal	Grootte			Aard van de sport		Accommodatie bezit	
		Klein	Middel	Groot	Buitensport	Binnensport	Eigen	Geen
Gem. contributie ≤ 11 jaar	€72	€53	€67	€89	€71	€76	€71	€73
Gem. contributie 12 t/m 17 jaar	€81	€52	€77	€103	€83	€78	€84	€77
Gem. contributie 18 t/m 65 jaar	€121	€83	€104	€197	€150	€89	€154	€93
Gem. contributie > 65 jaar	€116	€74	€88	€201	€144	€88	€143	€90

Leeswijzer: de gemiddelde contributie voor leden van 11 jaar en jonger bedraagt 72 euro, bij kleine verenigingen is dit bedrag 53 euro.

Bij kleine verenigingen betalen leden minder contributie dan bij grote verenigingen. Dit geldt voor alle leeftijdscategorieën. Grote verenigingen zijn vaak verenigingen die buitensport aanbieden en over een eigen accommodatie beschikken. Bij die verenigingen, die buitensport bieden en de verenigingen die over een eigen accommodatie beschikken, betalen de volwassen leden (18 t/m 65 jaar) meer contributie dan de binnensportverenigingen en de verenigingen zonder accommodatie.

Sporters van 18 jaar en ouder betalen bij de meeste verenigingen hetzelfde, ongeacht de leeftijd. Bijna een kwart van de verenigingen maakt een onderscheid voor senioren van 18 t/m 65 jaar en senioren ouder dan 65 jaar. De gemiddelde contributie voor de categorie 65-plussers bedraagt bij deze verenigingen 51 euro, terwijl die voor senioren van 18 t/m 65 jaar bij dezelfde verenigingen op 101 euro uitkomt.

Er bestaat een flinke spreiding in de hoogte van contributies. De hoogst genoemde contributies voor jeugdleden bedragen 240 euro (voor jonger dan 11 jaar) respectievelijk 290 euro (voor 12 t/m 17 jaar). In de senioren categorie bedraagt de maximale contributie 880 euro. De minimale contributie in alle leeftijdscategorieën bedraagt enkele euro's.

5.2 Financiële positie

Aan de verenigingen is gevraagd om hun eigen financiële positie te beschrijven. Bijna tweederde van de verenigingen (63%) beschouwt de eigen financiële positie als gezond of zeer gezond (tabel 5.2). Een kleine minderheid van de verenigingen (6%) beschrijft de situatie als 'minder gezond' of 'zorgwekkend'. De overige verenigingen (31%) werken vanuit een redelijke financiële positie.

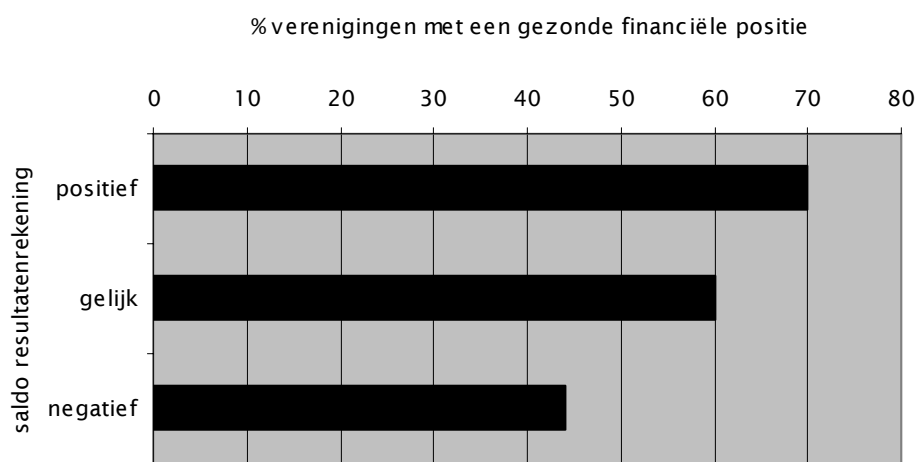
Tabel 5.2 Financiële positie van de vereniging

	Totaal	Grootte			Aard van de sport		Accommodatie bezit	
		Klein	Middel	Groot	Buitensport	Binnensport	Eigen	Geen
% ver. met gezonde financiële positie	63	61	58	74	63	66	66	60

Leeswijzer: 63% van alle verenigingen en bijvoorbeeld 61% van de kleine verenigingen beschrijft de financiële positie als gezond.

Objectief gezien is de financiële situatie voor veel verenigingen wellicht toch minder gunstig dan uit de door hen zelf gegeven kwalificaties kan worden afgeleid. Een minder rooskleurig beeld rijst namelijk op uit de resultatenrekeningen. Daaruit blijkt dat 31 procent van alle clubs een negatief saldo heeft op de resultatenrekening. Toch ervaren de verenigingen dit vaak niet als problematisch. Er is ook lang niet altijd sprake van een groot negatief saldo. Dat wil zeggen dat, gerelateerd aan de totale inkomsten, het vaak om een laag percentage (1 tot 9 procent) gaat. Van de verenigingen die het afgelopen jaar met een verlies hebben afgesloten omschrijft 44 procent de financiële situatie als gezond (figuur 5.2).

Figuur 5.2 Vergelijking eigen oordeel financiële situatie en het saldo

Inkomsten en uitgaven

Welke bedragen gaan er om in de verschillende verenigingen? In de volgende tabel worden de gemiddelde inkomsten en uitgaven van de verenigingen weergegeven. Daarbij is onderscheid gemaakt naar grootte van de verenigingen en het beschikken over een eigen accommodatie (tabel 5.3).

Tabel 5.3 Gemiddelde inkomsten en uitgaven (in euro's)

	Totaal	Grootte			Accommodatie bezit	
		Klein	Middel	Groot	Eigen	Geen
Gemiddelde Inkomsten in euro's	59.700	7.700	22.000	168.100	128.600	20.500
Gemiddelde Uitgaven in euro's	56.900	7.800	20.400	160.800	122.800	21.600

Leeswijzer: De gemiddelde inkomsten van alle verenigingen bedragen 59.700 euro en bijvoorbeeld een kleine vereniging heeft gemiddeld 7.700 euro inkomsten.

De bedragen die in totaal omgaan in verenigingen lopen sterk uiteen van een paar duizend euro tot meer dan een miljoen euro aan inkomsten en uitgaven. Met name in grote verenigingen en in verenigingen met een accommodatie gaat meer geld om dan in kleine verenigingen en verenigingen zonder eigen accommodatie.

Tabel 5.4 geeft een overzicht van de bronnen van inkomsten en kostenposten van de verenigingen en het aandeel van de verschillende posten binnen de resultatenrekening.

Tabel 5.4 Verdeling inkomsten en uitgaven (in percentages)

Procentuele verdeling	Totaal	Grootte			Accommodatie bezit	
		Klein	Middel	Groot	Eigen	Geen
Inkomsten						
Leden/donateurs	63	53	52	64	59	75
Kantine	8	4	16	7	10	3
Sponsoring/reclame	8	17	11	7	9	5
Subsidie	3	2	6	3	1	9
Overig ¹	18	24	15	19	21	8
	100	100	100	100	100	100
Uitgaven						
Accommodatie	40	35	33	43	41	40
Personeel	20	6	19	20	20	20
Organisatie	12	14	9	12	11	15
Bondsafdrachten	8	10	20	6	5	16
Overig ²	20	35	19	19	23	9
	100	100	100	100	100	100

Leeswijzer: het aandeel inkomsten van leden en donateurs bedraagt in totaal gemiddeld 63%, en bij bijvoorbeeld kleine verenigingen 55%.

¹ Overige inkomsten: financiële acties, entreegelden, rente en diversen.

² Overige uitgaven: voorziening, afschrijvingen, rente en diversen

De bijdragen van de leden en donateurs zijn de grootste bron van inkomsten. Gemiddeld wordt bijna tweederde van de inkomsten (63%) van een vereniging gegenereerd door contributie en de bijdragen van donateurs (tabel 5.5). De inkomsten in de categorie overig vormen samen nog een aardige bijdrage voor de verenigingen. Bij het onderwerp advies en ondersteuning (paragraaf 1.3) gaven de meeste verenigingen aan dat zij professionele ondersteuning wensen bij het werven van sponsors en adverteerders. Gezien het geringe aandeel van deze bron van inkomsten en de relatief grote afhankelijkheid van de bijdragen van leden lijkt dit een hele reële wens. In de trendrapportage (Van Kalmthout, Lucassen & Janssens, 2006) werd gesproken over enige veranderingen in het aandeel van verschillende inkomstenbronnen. Er was nog geen sprake van een trend maar wel een aanwijzing daarvoor. Ook op basis van de gegevens uit 2006 kan er geen sprake zijn van een trend. Het aandeel van subsidie inkomsten (dat aan het dalen was) consolideert zich op het niveau van 2005. Dit geldt ook voor de bijdragen van leden en donateurs. Daar was sprake van een lichte stijging van inkomsten. Op langere termijn zal moeten blijken of deze lijn zich doorzet en of kan worden gesproken van een trend. De accommodatie (huur, onderhoud, schoonmaak, gas, energie en lokale belastingen/heffingen) vormt de grootste kostenpost. Tweevijfde van de totale kosten wordt gemaakt voor de accommodatie. Ook personeel (salaris en opleiding) en organisatie zijn belangrijke uitgaven voor een vereniging. De categorie overige kosten bepaalt samen met personeelskosten een aardig deel van de uitgaven van een vereniging. Ook voor de uitgaven geldt dat op de langere termijn zal moeten blijken of er duidelijkere aanwijzingen zijn voor verandering van het aandeel in de resultatenrekening. De uitgaven voor kader blijven op het niveau van 2005, kosten voor afschrijvingen, rente en voorziening zijn wel enigszins gestegen. Dit komt overeen met de zeer lichte stijging die in de trendrapportage werd beschreven.

5.3 Samenvatting

De meeste verenigingen (82%) hanteren verschillende soorten lidmaatschap waar ook een andere contributie voor wordt gerekend. De lidmaatschapsvormen zijn vaak ingedeeld naar leeftijd en al dan niet deelname aan competitie. Over het algemeen betalen jeugdleden tot 18 jaar minder (gemiddeld 77 euro) dan seniorleden van 18 jaar en ouder (gemiddeld 119 euro). Ook betalen leden van 18 jaar en ouder meer contributie bij buitensportverenigingen en verenigingen met een eigen accommodatie.

De verenigingen zijn positief gestemd over de eigen financiële positie. 63 procent van de verenigingen beschouwt de eigen financiële positie als (zeer) gezond en 31 procent spreekt van een redelijk gezonde financiële positie. Ook als verenigingen het jaar zijn geëindigd met een negatief saldo wordt door 44 procent van deze verenigingen gesproken van een gezonde financiële situatie.

De bedragen die omgaan in verenigingen lopen sterk uiteen van een paar duizend euro tot meer dan een miljoen euro aan inkomsten. De gemiddelde inkomsten bij de verenigingen bedragen bijna 60.000 euro. Een kleine vereniging heeft gemiddeld 7.700 euro aan inkomsten en een grote vereniging 168.000 euro.

Bijdragen van leden en donateurs zijn de belangrijkste bron van inkomsten. Gemiddeld 63 procent van de inkomsten komt van leden en donateurs. De belangrijkste uitgaven zijn de accommodatiekosten gevolgd door personeelskosten. Het aandeel van de verschillende bronnen van inkomsten en uitgaven is niet wezenlijk veranderd ten opzichte van 2005. Op langere termijn zal moeten blijken of de gesignaleerde mogelijke veranderingen zich doorzetten.

6. Accommodatie

Sportbeoefening in verenigingsverband vindt over het algemeen plaats op terreinen of accommodaties die specifiek voor sport zijn gebouwd en aangelegd. In dit hoofdstuk wordt beschreven welk deel van de verenigingen beschikt over een eigen accommodatie en/of kantine en welke knelpunten worden ervaren.

6.1 Sportaccommodatie en kantine

Meer dan de helft van alle clubs heeft de beschikking over een eigen accommodatie/sportcomplex en/of kantine (tabel 6.1).

De term 'eigen' is ruim geïnterpreteerd. Ook wanneer de voorzieningen waarvan de vereniging gebruik maakt niet in eigendom zijn bij de vereniging, maar zij wel verantwoordelijk is voor het dagelijkse beheer en onderhoud, is er sprake van een eigen sportaccommodatie of -complex of kantine. Ook wanneer een vereniging haar voorzieningen deelt met één (of meer) andere vereniging(en) is er sprake van een eigen voorziening.

Tabel 6.1 Accommodatie en/of kantine bezit

	Totaal	Grootte			Aard van de sport	
		Klein	Middel	Groot	Buitensport	Binnensport
% verenigingen met Sportaccommodatie en/of kantine	54	29	55	77	81	17

Leeswijzer: 54% van alle verenigingen en bijvoorbeeld 29% van de kleine verenigingen beschikt over een eigen sportaccommodatie en/of kantine.

De buitensportverenigingen beschikken vaker over een eigen sportaccommodatie en/of kantine dan de binnensportverenigingen. Daarnaast beschikken ook de grote verenigingen vaker over eigen voorzieningen. Buitensportverenigingen zijn vaak de grote verenigingen.

Een klein aantal verenigingen beschikt alleen over een eigen kantine (6%) of een eigen sportaccommodatie (5%). Van alle clubs met een eigen sportaccommodatie of -complex beschikt de overgrote meerderheid (90%) tevens over een kantine.

Een klein deel van de verenigingen die een eigen kantine hebben (7%), is ertoe overgegaan deze te verpachten.

Accommodatiezaken

Uit de knelpunten die verenigingen ervaren (paragraaf 2.2) blijkt dat ongeveer éénvijfde van de verenigingen een probleem ervaart met de accommodatie. Dat sluit goed aan bij de reacties op enkele stellingen die in tabel 6.2 worden gepresenteerd.

Rond de 70 procent van de verenigingen is over het algemeen tevreden met de eigen accommodatie. Ze kunnen nog jaren vooruit met hun accommodatie, de accommodatie is in goede staat en accommodatiezaken als financiering, onderhoud, exploitatie e.d. verlopen naar wens.

Tabel 6.2 Accommodatiezaken

	Totaal	Grootte		
		Klein	Middel	Groot
Met (het aantal beschikbare uren in) de huidige accommodatie op de huidige locatie kunnen we nog jaren vooruit.	69	79	65	63
De accommodatie (veld/zaal/zwembad/clubhuis/kleedkamers enz.) is in goede staat.	72	71	70	76
Zaken als financiering, huur, onderhoud, beheer, exploitatie en privatisering van de accommodatie en/of het clubhuis verlopen naar wens en zijn helder.	70	64	63	81

Leeswijzer: 69% van alle verenigingen en bijvoorbeeld 79% van de kleine verenigingen kan nog jaren vooruit met de huidige accommodatie op de huidige locatie.

De buitensportverenigingen (79%) en de verenigingen met een eigen accommodatie (81%) herkennen zich beter dan de binnensportverenigingen (59%) en de verenigingen zonder eigen accommodatie (59%) in de situatie dat zaken als financiering, huur, onderhoud e.d. naar wens verlopen en helder zijn. Bij binnensportverenigingen en verenigingen zonder eigen accommodatie verlopen deze zaken minder naar wens.

6.2 Samenvatting

Meer dan de helft van de verenigingen (54%) heeft zelf het beheer over de sportaccommodatie en/of kantine waarvan de vereniging gebruik maakt. Bijna alle verenigingen (90%) met een eigen accommodatie/sportcomplex beschikken over een eigen kantine. De kantine vervult niet alleen een belangrijke functie als ontmoetingsruimte voor de leden, maar is ook een belangrijke bron van inkomsten voor veel verenigingen.

Rond de 70 procent van de verenigingen is over het algemeen tevreden met de accommodatie. Ze kunnen nog jaren vooruit met hun accommodatie, de accommodatie is in goede staat en accommodatiezaken als financiering, onderhoud, exploitatie e.d. verlopen naar wens. Bij 30 procent van de verenigingen is de staat van onderhoud of de exploitatie van de accommodatie niet helemaal op orde.

IV Slotbeschouwing

In deze slotbeschouwing zullen we de resultaten van de Verenigingsmonitor 2006 nog eens als geheel beschouwen. We kijken daarbij naar de cijfers in het licht van de trendrapportage over de ontwikkelingen bij sportverenigingen in de periode 2000-2005 (Van Kalmthout, Lucassen & Janssens, 2006). Daarnaast bezien we de resultaten in relatie tot de in de inleiding aangegeven plannen van NOC*NSF op het vlak van strategische sportmarketing. In aansluiting daarop proberen we uit de resultaten enkele conclusies te trekken voor het beleid dat door de sportbonden in de komende jaren zou kunnen worden gevoerd.

1. 2006 in het licht van de trends 2000-2005

De resultaten van de peiling 2006 sluiten vrijwel zonder uitzondering aan bij het algemene beeld van de ontwikkelingen bij sportverenigingen beschreven in de trendanalyse 2000-2005 (Van Kalmthout e.a. 2006): er is een grote mate van stabiliteit in de situatie van de clubs en het gros van de verenigingen functioneert volgens de betrokkenen goed.

Tabel IV.1 Ontwikkelingen bij verenigingen o.b.v. trendanalyse 2000-2005

Constanten	Trends
Ledenopbouw als geheel	Geleidelijke groei ledenbestand (3% per jaar)
Jeugd als belangrijkste doelgroep	Lichte toename ouderen en allochtonen
Bestuurssamenstelling	Langzame vergrijzing bestuur
Werkwijze bestuur	Snelle introductie ICT
Beleidsprioriteiten	Minder knelpunten
	Meer planvorming
Samenstelling kader	Kaderprobleem minder drukkend; toename vrijwilligers
Vorm vergoeding kader	Meer personen vrijwilligersvergoeding en salaris
Omvang en aard externe samenwerking	
Financiële huishouding	
	Meer aandacht voor gezondheid & hygiëne

Belangrijke constatering en gesignaleerde trends uit het trendrapport worden bevestigd. Belangrijkste problemen voor een meerderheid van de verenigingen blijven onverminderd de beschikbaarheid van kader en de werving en het behoud van leden, terwijl ook ruim een kwart de financiën als grootste knelpunt noemt. Wel lijkt de aandacht voor ledenwerving en behoud enigszins toe te nemen: één op de vijf besturen wil zich daar in het komende jaar vooral op richten.

Verenigingen moeten veel energie steken in het vinden van vrijwilligers, want de bereidheid tot vrijwilligerswerk is beperkt, hoewel gemiddeld één op de vijf leden als vrijwilliger actief is. Aandachtspunt blijft ook de zeer geleidelijke vergrijzing van de verenigingsbesturen. Grote clubs hebben een veel groter bestand aan actieve vrijwilligers maar geven toch aan een groter tekort aan vrijwilligers te voelen. Vooral bij deze grotere clubs worden professionals ingezet en wordt externe ondersteuning ingeschakeld.

2. Op zoek naar ruimte in de markt

Bezien we de resultaten vanuit het perspectief van het landelijk ingezette marketingbeleid, waarin groei van het marktaandeel en aanbodvernieuwing centraal staan, dan vallen de volgende zaken op.

Wat het sport- en activiteiten aanbod betreft is de situatie bij veel verenigingen traditioneel gekleurd. Het accent ligt op het aanbieden van trainingen en wedstrijdsport. Op beperkte schaal zijn nieuwere vormen van (kortdurend) aanbod te vinden, zoals cursussen en clinics. Een klein deel van de clubs (10-25%) werkt met innovatieve lidmaatschaps- en contributievormen. In het licht van de veranderende voorkeuren bij de Nederlandse bevolking, die uitgaat naar een minder competitief en flexibeler aanbod blijft aanbodvernieuwing een aandachtspunt¹². Daarbij zouden de clubs zich kunnen bezinnen op de keuze van de nevenactiviteiten, waar nu veel werk van wordt gemaakt. Bij de helft van de clubs worden die niet goed bezocht. Ook een duidelijker profilering met gezondheidsgerichte activiteiten sluit aan bij het veranderend behoeftepatroon onder de Nederlanders. Verenigingsbestuurders schatten het aandeel gezondheidssporters op hooguit 10 procent. Gezondheid wordt echter door een flinke meerderheid van de verenigingssporters als motief voor hun sportdeelname genoemd. Hierbij aansluitende verbeterpunten in het aanbod zijn aanwijsbaar, zoals de aandacht voor gezondheid door trainers en het voorzien in rookvrije ruimten¹³. Sommige clubs (7%) beschikken bijvoorbeeld al over een fitnessfaciliteit.

De laatste jaren wordt stevig ingezet op innovatie van het verenigingsaanbod. Dit gebeurt onder meer in de proeftuinen die NOC*NSF in 2007 is gestart op 13 plaatsen in Nederland, die laten zien hoe in een relatief behoudende wereld verandering kan worden gestimuleerd. De projecten lijken overigens wel sterk te zijn geconcentreerd op grotere sportconcentraties in stedelijke gebieden, wat hun landelijke voorbeeldfunctie zou kunnen beperken.

In de landelijke marketingplannen van sportbonden is ledengroei in de komende jaren een andere duidelijke ambitie. Daarbij wordt gemikt op een jaarlijkse toename van 5 procent. Het is echter de vraag hoe realistisch deze groeiambitie is in het licht van het beleid van de verenigingen. Slechts de helft van de clubs heeft de ambitie om tot 2010 te groeien en dan wordt gestreefd naar een jaarlijkse groei van 3 procent. In het perspectief van de groei over de jaren 2000-2005 is dit ook realistisch. Opvallend is bovendien dat de clubs hun groei voornamelijk in andere (jongere) leeftijdsgroepen denken te vinden dan de sportbonden. In de grotere steden moeten de clubs bovendien ernstig rekening houden met concurrentie van andere verenigingen in dezelfde tak van sport.

Een hindernis bij het realiseren van ledengroei en -behoud vormt de beperkte kennis bij de verenigingen van de wensen van hun eigen leden. Maar iets meer dan éénderde deel van de clubs heeft inzicht in de redenen van mensen om zich aan te melden of te vertrekken bij de club en nog niet de helft doet onderzoek naar de wensen of de tevredenheid van de leden. Met het oog op het strategisch marketingbeleid is ook de beperkte mate waarin clubs met andere

¹² Zie bijvoorbeeld Breedveld & Tiessen-Raaphorst 2006, hoofdstuk 4.

¹³ Zie Lucassen & Tiessen-Raaphorst 2006; Hoekman e.a. 2007.

instanties samenwerken opvallend, vooral wat de samenwerking met het onderwijs betreft. Slechts 15 procent is hiermee bezig en dan nog vaak incidenteel. Wel doet ruim een kwart mee aan sportstimuleringsprojecten, die vaak op scholieren zijn gericht.

Hoewel een meerderheid van de verenigingen een maatschappelijke verantwoordelijkheid onderschrijft, zijn er aanwijzingen dat die toch vooral wordt gezien op het terrein van de sportbeoefening zelf. Slechts enkele clubs zijn actief op het gebied van naschoolse opvang. Een minderheid ziet het tegengaan van overgewicht als een taak van sportverenigingen en niet meer dan 13 procent weet ook specifieke groepen (allochtonen, mensen met een beperking) goed te bereiken. Het beleid van de overheden gericht op het betrekken van sportverenigingen bij maatschappelijk dienstverlening (buitenschoolse opvang, gezondheidsbevordering, zorgtrajecten) vindt dus nog niet direct weerklank bij de verenigingen. Zij delen zeker niet het gevoel van urgentie, dat hier bij anderen soms voor bestaat. Het is dan niet denkbeeldig dat voor veel clubs een keuze voor taakverbreding voornamelijk budgetgedreven wordt gemaakt en niet sterk intrinsiek is gemotiveerd.

3. Verenigingsbeleid van sportbonden

Wat kunnen de resultaten van de peiling 2006 betekenen voor het beleid van de sportbonden? Vastgesteld kan worden dat de sportbonden voor verenigingen de belangrijkste ondersteuner en informatiebron zijn. Er lijkt verder enige toename op te treden in de mate waarin van de service van de bonden gebruik wordt gemaakt. Een behoorlijke meerderheid van de clubs is ook positief over de manier van ondersteuning door de bond. Actuele ondersteuningsbehoeften liggen vooral op het vlak van sponsoring, werving en begeleiding van vrijwilligers en ledenwerving. De situatie van de sportverenigingen verschilt nogal naar grootte, het al of niet beheren van een accommodatie of beoefenen van buiten- dan wel binnensport. De ontwikkeling door de sportbonden van een meer gedifferentieerd ondersteuningsbeleid wordt hiermee bevestigd. Daarbij lijken de sportbonden een voorliefde te ontwikkelen voor ondersteuning van grote verenigingen. Kleine verenigingen bieden echter specifieke mogelijkheden, die we aan het slot van deze beschouwing nog eens op een rijtje zetten.

De ondersteuning bij de kaderproblematiek zou in het beleid van bonden een speerpunt moeten blijven, zowel wat het werven en functioneren van vrijwilligers betreft als waar het gaat om inzet van professionals. Verenigingen zouden wellicht nog kunnen worden geprikkeld om andere wegen in te slaan bij het werven van vrijwilligers. Relatief weinig vrouwen en jongeren zijn daarbij actief. De nieuwste ontwikkelingen rond maatschappelijke stages voor jongeren bieden hier zeker aanknopingspunten. Ontwikkelingen op ICT gebied bieden mogelijkheden tot nieuwe diensten in de sfeer van kaderbemiddeling (trainerspool, kadertekort.nl). Ook een initiatief als het project Sport en Zaken biedt nieuwe mogelijkheden tot ondersteuning (expertise, sponsorwerving) van verenigingen.

Wat het ondersteuningsbeleid op het vlak van ledenwerving en -behoud betreft, een ander belangrijk knelpunt bij de clubs, moeten bonden er rekening mee houden dat de groeiambities van verenigingen beperkt zijn en dat zij hun groei in andere leeftijdsgroepen denken te vinden dan die waarop verschillende bonden zich in hun beleid richten. In het licht van de veranderde sportwensen van de bevolking is bij het sportstimuleringsbeleid van de bonden doorgaande inzet op flexibilisering van het aanbod gewenst. Verder kan nadrukkelijker worden ingespeeld

op de wens die ook bij verenigingssporters aanwezig is om via hun sport iets te doen voor hun gezondheid. Tenslotte lijken vergelijkingen tussen het aanbod van sportverenigingen en commerciële aanbieders er op te wijzen dat het elkaar ontmoeten en samen bezig zijn één van de belangrijkste sterke punten van sport in verenigingsverband vormt¹⁴. Hoewel dit bij verenigingen wel bekend is kan dit ‘unique selling point’ nog nadrukkelijker worden benut in het marketingbeleid.

De resultaten van de monitor onderstrepen de noodzaak voor bonden om goed te differentiëren in het totale ondersteuningsaanbod. De aard van de problematiek van verenigingen vertoont een behoorlijk stabiel beeld, waardoor duidelijk accenten in het ondersteuningsaanbod kunnen worden gelegd. De variatie in de mogelijkheden en behoeften van verenigingen is echter groot en dat vergt maatwerk en een goed relatiebeheer om snel en effectief te kunnen ondersteunen.

4. Small is beautiful? Eigenschappen van kleine sportverenigingen

Volgens de meest recente gegevens heeft meer dan de helft van alle sportclubs in Nederland minder dan 100 leden, en 34 procent zelfs minder dan 50 leden (Breedveld & Tiessen-Raaphorst 2006). In deze clubs is echter maar zo'n 15 procent van alle verenigingssporters georganiseerd. Vanuit een oogpunt van efficiency ontstaat dan ook allicht de gedachte dat de aandacht het beste kan worden gericht op de grotere clubs die het leeuwendeel van de clubsporters bedienen. Het beeld lijkt ook te bestaan dat kleine clubs niet willen groeien of aanspreekbaar zijn op sportstimuleringsinitiatieven. Het is daarom interessant nog eens wat nader te kijken naar de specifieke situatie van de kleine clubs. Uit de in de voorgaande hoofdstukken weergegeven resultaten komt het beeld naar voren dat kleine clubs op veel punten niet onder doen voor andere clubs: ze participeren gemiddeld even veel in sportstimuleringsprojecten, doen even vaak aan onderzoek en navraag naar redenen van aanmelding en vertrek, en hebben evengoed een groeiambitie.

¹⁴ Elling, 2007.

Tabel IV.2 Overzicht van kenmerken van kleine verenigingen met minder dan 100 leden

Sterke punten	Zwakke punten
<ul style="list-style-type: none"> • doen vaak¹⁵ aan binnensport • melden een grotere betrokkenheid van hun leden • hebben een relatief stabiel ledental • hebben veel gezelligheidssporters • vragen een lagere contributie • doen het met gemiddeld tien vrijwilligers • hebben minder vaak een tekort aan vrijwilligers • hebben minder behoefte aan professionele ondersteuning • geven minder vaak een vergoeding aan hun kader en geven minder voor personeel uit • hebben minder vaak een eigen accommodatie • hebben minder vaak een tekort aan accommodatie 	<ul style="list-style-type: none"> • hebben minder vaak hun beleid vastgelegd • hebben weinig extra faciliteiten • hebben minder vaak een website • bieden minder vaak training aan en neven activiteiten en hebben ook minder vaak trainers • werken minder vaak samen met andere instanties • vinden minder vaak dat ze bekend zijn en een goed imago hebben bij buurtbewoners • hebben minder allochtone leden maar niet minder leden met een beperking of chronische aandoening • hebben een minder representatieve samenstelling van bestuur/commissies • zijn minder vaak optimistisch over hun toekomst

Kortom, kleine verenigingen hebben kenmerken die deels als sterke en deels als zwakke punten kunnen worden aangemerkt. Ze hebben in sommige opzichten een wat beperkter horizon, bieden een minder breed pakket aan diensten, ze zijn wat meer op eenvoudige sporten gericht, kijken wellicht wat minder naar buiten, maar hebben ook sterke punten: ze zijn relatief goedkoop en er is een grote betrokkenheid van de leden en met veel eigen inzet en beperkte middelen weten ze zich behoorlijk staande te houden. De kleine verenigingen vormen daarmee een segment dat veel bijdraagt aan de variatie in het totale aanbod aan verenigingssport en dat waarschijnlijk met beperkte inspanningen in stand kan worden gehouden. Dat neemt natuurlijk niet weg dat ook grote verenigingen hun sterke punten hebben en bijvoorbeeld relatief meer mogelijkheden hebben om in te spelen op nieuwe behoeften in de sfeer van maatschappelijke dienstverlening.

Deze korte nadere analyse van de situatie van kleine verenigingen maakt opnieuw duidelijk hoe groot de variatie in het totale verenigingsaanbod is, dat deze verenigingen in het licht van de huidige sportvraag specifieke sterke en zwakke punten hebben en het passend is om deze rijke variatie met een daarop aansluitend geschakeerd beleid te behouden.

¹⁵ Kleine clubs in vergelijking met middelgrote (100-250 leden) en grote verenigingen (meer dan 250 leden)

Literatuurreferenties

Breedveld, K. & Tiessen-Raaphorst, A. (red.). (2006). *Rapportage sport 2006*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

CBS Statline (2006). *Statistiek Sportorganisaties*. Centraal Bureau voor Statistiek. Retrieved, 2006, from the World Wide Web.

Elling, A. (2007). *Het voordeel van thuis spelen. Sociale betekenissen en in- en uitsluitingsmechanismen in sportloopbanen*. Nieuwegein/'s-Hertogenbosch: Arko Sports Media/W.J.H. Mulier Instituut.

Hoekman, R., Meulen, van der, R., Lucassen, J., Elling, A. & Breedveld, K. (2007). *Sporters in beeld. Sportersmonitor 2005-2006*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.

Hover, P. & Lucassen J. (2002). *Sporters in cijfers III. Ontwikkelingen ledentallen NOC ★NSF 1978 - 2000*. Arnhem: NOC ★NSF.

Kalmthout, J. van, Lucassen, J. & Janssens, J. (2006). *Sportverenigingen 2000-2005: stabiele sportverbanden in turbulente tijden*. Nieuwegein/'s-Hertogenbosch, Arko Sports Media/W.J.H. Mulier Instituut.

Lucassen, J. & Tiessen-Raaphorst, A. (2006). 'De kwaliteit van dienstverlening in een pluriforme sportmarkt'. In K. Breedveld & A. Tiessen-Raaphorst (red.), *Rapportage Sport 2006* (pp. 342-369). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

NOC ★NSF (2006). *Ledental NOC ★NSF over 2005*. Arnhem: NOC ★NSF.

Bijlage 1: technische verantwoording

Respons en representativiteit

In 2006 (in de maanden november en december) werd de Verenigingsmonitor onder de 271 panelverenigingen voor de tweede keer via een webenquête afgenomen. Na verschillende herinneringsmails en -telefoontjes vulden uiteindelijk 172 verenigingen de monitor van 2006 in. Hoewel deze respons (63%) ten opzicht van andere peiljaren wat lager is, gaat het nog altijd om een heel behoorlijke steekproef op grond waarvan algemene uitspraken kunnen worden gedaan. De 172 verenigingen die informatie beschikbaar hebben gesteld in het kader van de Verenigingsmonitor moeten model kunnen staan voor alle sportverenigingen in Nederland. De representativiteit van deze respondenten is nader geanalyseerd op de vijf basiscriteria voor het panel:

- gemeentegrootte
- regio
- individuele, semi-individuele en teamsport
- binnen- en buitensport
- tak van sport.

Daarbij is gebleken dat de respons op de laatste drie criteria goed aansluit bij de populatieverdeling, maar op de twee eerste iets afwijkt. Zo zijn in de groep respondenten, afkomstig uit 58 gemeenten, de kleine gemeenten iets ondervertegenwoordigd en grote gemeenten iets oververtegenwoordigd. Ook is de oostelijke regio iets oververtegenwoordigd en de regio zuid iets ondervertegenwoordigd (zie hierna).

Een systematische vergelijking van de verenigingen (die wel en niet de monitor hebben ingevuld) aan de hand van eerder verzamelde gegevens heeft uitgewezen dat de non-respons in verschillende opzichten een doorsnee van de verenigingen vormt. Uit nadere contacten met de verenigingen is gebleken dat de non-respons vooral te wijten is aan factoren waarop weinig invloed kan worden uitgeoefend (zoals wisseling van contactpersonen, ziekte, afwezigheid, bestuursperikelen, gebrek aan tijd en prioriteit) maar waarvan eveneens weinig invloed uitgaat op de resultaten.

Er zijn geen aanwijzingen dat de non-respons tot vertekening van de resultaten heeft geleid.

Gemeente en regio

De verenigingen die de monitor hebben ingevuld zijn afkomstig uit 58 gemeenten van zeer verschillende omvang en spreiding over het land (tabel 1).

Tabel 1 Verenigingen naar grootte van gemeente en regio

	% van alle verenigingen in Nederland ¹⁶	% verenigingen Verenigingspanel (n=271)	% verenigingen Verenigingsmonitor 2006 (n=172)
Gemeentegrootte			
< 20.000 inwoners	28	17	17
20.000-50.000 inwoners	38	39	38
50.000-250.000 inwoners	28	36	37
> 250.000 inwoners	6	8	8
Totaal	100	100	100
Regionale spreiding			
Westen	33	30	30
Noorden	15	17	18
Oosten	22	29	27
Zuiden	30	24	25
Totaal	100	100	100

De categorisering die is gekozen, sluit aan bij de indeling die het CBS hanteert. Uit een vergelijking met de landelijke gegevens, gepubliceerd door het CBS, kan worden afgeleid dat de spreiding van de verenigingen naar grootte van de gemeente binnen het panel niet helemaal overeenkomt met het landelijke beeld. De gemeenten tot 20.000 inwoners zijn in het panel ondervertegenwoordigd, de gemeenten tussen de 50.000 en 250.000 inwoners zijn in het panel oververtegenwoordigd. In het kader van gemeentelijke herindeling is een aantal kleinere gemeenten samengevoegd of geannexeerd tot een grotere gemeente. Dit verklaart de ondervertegenwoordiging van de verenigingen in kleinere gemeentes.

Verder is bij de selectie van verenigingen een zekere regionale spreiding nagestreefd. In vergelijking met de landelijke gegevens van het CBS, zoals in de tabel weergegeven, is het zuiden enigszins ondervertegenwoordigd en het oosten enigszins oververtegenwoordigd.

Aard van de sport

Over de landelijke verdeling van het aantal verenigingen naar type sport (individueel, semi-individueel of teamsport) zijn geen CBS-gegevens beschikbaar. Wanneer de samenstelling van het panel evenwel wordt vergeleken met cijfers van NOC*NSF kan worden afgeleid dat in dit opzicht het panel een goede afspiegeling vormt van het landelijke beeld. De verdelingen komen vrijwel overeen (tabel 2).

¹⁶ De percentages zijn gebaseerd op de Statistiek Sportorganisaties 2003 (Cbs Statline 2006). De statistiek Sportclubs en sportscholen van het CBS is overgegaan in de Statistiek Sportorganisaties.

Tabel 2 Aard van de sport

	% van alle verenigingen in Nederland ¹⁷	% verenigingen Verenigingspanel (n=271)	% verenigingen Verenigingsmonitor2006 (n=172)
Type sport¹⁸			
Individueel	45	40	44
Semi-individueel	24	23	22
Teamsport	31	37	34
Totaal	100	100	100
Binnen- buitensport¹⁹			
Buitensport	51	50	52
Binnensport	42	41	41
Beide	7	9	7
Totaal	100	100	100

Uit de ledencijfers van NOC*NSF blijkt dat er meer verenigingen zijn die een buitensport aanbieden dan verenigingen die binnensport aanbieden. Ook in de selectie voor het panel komt dit naar voren. De onderlinge verdeling in het panel komt goed overeen met de landelijke cijfers.

Tak van sport

Uit de ledencijfers van NOC*NSF kan ook de ideale verdeling van verenigingen naar tak van sport worden afgelezen. Omdat er zeer veel verschillende disciplines zijn en veel takken van sport slechts op beperkte schaal worden beoefend, kan het panel onmogelijk een getrouwe afspiegeling geven van de landelijke situatie. Toch zijn maar weinig disciplines sterk onder- of oververtegenwoordigd in het panel. De volgende tabel laat zien hoe gevarieerd het panel van samenstelling is.

Tabel 3 Welke takken van sport worden in de vereniging beoefend?

	% verenigingen Verenigingspanel (n=271)	% verenigingen Verenigingsmonitor 2006 (n=172)
Voetbal	13,3	10,5
Tennis	6,3	7,6
Volleybal	4,8	4,7
Gymnastiek	4,1	4,1
Bridge	4,1	4,7

¹⁷ De percentages zijn een bewerking van cijfers uit Ledental NOC*NSF over 2005 (NOC*NSF 2006).

¹⁸ Semi-individuele sporten zijn sporten waarbij altijd een ander nodig is om het spel te volbrengen. Bij badminton moet altijd de shuttle door de tegenstander terug in het spel worden gebracht. Bij individuele sporten is niet altijd een ander nodig.

¹⁹ De indeling in binnen-/buitensporten is gebaseerd op *Sporters in cijfers 3* (Hover 2002). De aangepaste sporten zijn in die publicatie niet terug te vinden. In de tabel zijn deze buiten beschouwing gelaten.

Biljart	4,1	5,2
Badminton	3,7	2,9
Paardensport	3,3	3,5
Atletiek	3	3,5
Hockey	2,6	2,9
Korfbal	2,6	2,3
Aangepast sporten	2,6	2,3
Handbal	2,6	1,7
Basketbal	2,6	2,3
Schietsport	2,6	2,3
Schaatsen	2,2	2,9
Tafeltennis	2,2	2,3
Fietsen/wielrennen	2,2	3,5
Schaken	2,2	2,3
Jeu de boules	2,2	1,7
Zwemmen	1,8	1,7
Golf	1,8	2,9
Rugby	1,8	1,7
Watersport	1,8	1,7
Roeien	1,5	1,7
Duiksport	1,5	1,2
Boksen	1,1	1,2
Motorsport	1,1	1,2
Dammen	1,1	1,2
Zaalvoetbal	1,1	1,2
Bowling/kegelen	1,1	1,2
Omni-vereniging	1,1	1,2
Klootschieten	1,1	
Judo	0,7	0,6
Triathlon	0,7	1,2
Taekwondo	0,7	
Wandelen	0,7	
Darts	0,7	1,2
Bowls	0,7	0,6
Schermen	0,7	0,6
Base-/softball	0,4	0,6
Aikido aikido	0,4	
Parachutespringen	0,4	0,6
Sjoelen	0,4	0,6
Frisbee	0,4	0,6
Senioren sport	0,4	0,6
Kaatsen	0,4	0,6
Pencak Silat	0,4	
American football	0,4	0,6
Danssport	0,4	0,6
Totaal	100,0	100,0

Omvang

De representativiteit van het panel is niet in alle opzichten optimaal. Wat de omvang van de verenigingen betreft, zou een betere afspiegeling wenselijk zijn geweest. Hoewel landelijke gegevens – die als referentiemateriaal beschikbaar zijn – hun beperkingen hebben, is het aannemelijk dat de grotere verenigingen in het panel zijn oververtegenwoordigd, terwijl de middencategorie is ondervertegenwoordigd.

Tabel 4 Omvang ledenbestand

	% van alle verenigingen in Nederland ²⁰	% verenigingen Verenigingsmonitor 2006 (n=156)
=<50 leden	34	21
51-100 leden	19	18
101-200 leden	20	21
201-300 leden	9	10
301-400 leden	6	6
401-500 leden	3	5
>500 leden	9	19
Totaal	100	100

De vergelijking met cijfers in de Rapportage Sport 2006²¹ (tabel 4) laat verder zien dat bij de panelverenigingen de kleine verenigingen (minder dan 50 leden) ondervertegenwoordigd zijn en de grote verenigingen (meer dan 500 leden) oververtegenwoordigd. Om die reden worden in de monitor resultaten – waar relevant en mogelijk – uitgesplitst naar verenigingen in drie categorieën: klein, middel en groot (tabel 5). In deze driedeling zijn alle (sportende en niet-sportende) leden en donateurs verwerkt. Bij berekeningen met ledentallen wordt in de monitor gebruik gemaakt van het totaal ledental (sporters, niet-sporters en donateurs), tenzij anders vermeld.

Tabel 5 Hoeveel leden en donateurs heeft de vereniging in totaal?

	% verenigingen
Klein (< 100 leden)	39
Middel (101-250 leden)	28
Groot (> 250 leden)	33
Totaal	100

Het gemiddelde ledental van de verenigingen uit het panel (297) is hoger dan op grond van de ledencijfers van NOC*NSF (172)²² zou mogen worden verwacht. Hiervoor is geen sluitende

²⁰ De percentages zijn gebaseerd op de Statistiek Sportorganisaties 2003 (Voorburg, CBS).

²¹ Breedveld & Tiessen-Raaphorst 2006.

²² Het gemiddelde is gebaseerd op *Ledental NOC*NSF over 2005* (NOC*NSF 2006).

verklaring voorhanden, maar er kunnen wel plausibele redenen worden aangevoerd voor enige variatie. Zo tellen bij de Verenigingsmonitor ook alle niet-sportende leden en donateurleden mee. Wanneer de niet-sportende leden buiten beschouwing worden gelaten, blijft het gemiddelde ledental van de verenigingen uit het panel overigens relatief hoog (259). Er zijn al met al duidelijke aanwijzingen dat de grote verenigingen enigszins zijn oververtegenwoordigd in de Verenigingsmonitor 2006.

Bijlage 2: tabellen bij de figuren per hoofdstuk

Hoofdstuk 1

Tabel bij figuur 1.1 Onderwerpen beleidsplannen

	% verenigingen
Vrijwilligers en/of het verenigingskader	68
Ledenwerving en/of ledenbehoud	56
Sporttechnische zaken	55
Financiën	46
Activiteitsaanbod	42
Communicatie/P.R.	41
Jeugd	39
Accommodatie	32
Opleiding verenigingskader	23
Competitie	23
Specifieke doelgroepen	14
Sportmedische zaken	6

Tabel bij figuur 1.2 Overzicht knelpunten in verenigingen

	% verenigingen
Kader/vrijwilligers	74
Leden	70
Financiën	28
Accommodatie	20
Overig	10
Geen knelpunten	10

Tabel bij figuur 1.3 Van wie ervaart de vereniging concurrentie?

	% verenigingen
Andere vereniging(en) in de buurt van dezelfde sporttak	87
Andere vereniging(en) in de buurt van andere sporttak	31
Ongeorganiseerde sportbeoefening	17
Commerciële sportaanbieders	14
Overig	6

Tabel bij figuur 1.4 Op welke taakgebieden is ondersteuning gewenst?

	% verenigingen
Werving sponsors/adverteerders	44
Werving/selectie vrijwilligers	42
Ledenwerving	27
Begeleiding/ondersteuning vrijwilligers	27
Omgaan met Wet- en regelgeving	21
Opstellen beleidsplannen	19
Contacten met pers/PR	17
Financiële administratie	16
Beheer en onderhoud accommodatie	15
Sporttechnische cursussen	14
Beheer en organisatie kantine	13
Contacten met gemeente	12
Communicatie	12
Organiseren van wedstrijden/toernooien	11

Tabel bij figuur 1.5 Redenen bij de keuze voor een samenwerkingspartner

	% verenigingen
Meerwaarde voor eigen vereniging	78
Kwaliteit	40
Faciliteiten	33
Locatie	27
Cultuur	11
Aantrekkingskracht/imago	9
Grootte	7
Financiële situatie andere club	7

Tabel bij figuur 1.6 Waar werken verenigingen mee samen?

	% verenigingen
Sportverenigingen	85
Gemeente	57
Scholen	47
Lokale sportservice/sportloket	28
Buurt/wijk	15
Andere lokale organisaties	15

Hoofdstuk 2

Tabel bij figuur 2.1 Percentage verenigingen dat sportaanbod heeft voor bepaalde doelgroepen

	% verenigingen
Recreatiesporters	90
Wedstrijdsporters	82
Senioren (18 t/m 64 jaar)	80
Jeugd (12-17 jaar)	68
Jeugd (< 12 jaar)	64
Senioren (65 jaar en ouder)	56
Scholen	34
Allochtonen	30
Bedrijven	17
Lichamelijke gehandicapten	15
Chronische zieken	13
Zintuiglijke gehandicapten	11
Verstandelijke gehandicapten	10

Tabel bij figuur 2.2 Welke nevenactiviteiten biedt/organiseert uw vereniging?

	% verenigingen
Een borrel, feest(avond)	61
Nieuwjaarsreceptie	52
Vrijwilligersavonden	43
Opleidingen (trainer, coach e.d.)	40
Kampen	40
Informatieavonden (bijv. voor ouders)	39
Verenigingsuitstapjes (binnenland)	37
Jubileumvieringen	31
(Ouder/kind-)toernooi	29
Trainingsweekenden/weken	27
Cursussen (bijv. EHBO)	25
Thema-avonden	23
Geldgenererende acties	23
Anders, namelijk	17
Bingoavonden	15
Partneractiviteiten	14
Verenigingsuitstapjes (buitenland)	12

Hoofdstuk 3

Tabel bij figuur 3.2 Belangrijkste redenen voor aanmelding per leeftijdscategorie

	Jeugd (0 t/m 17 jaar)	Volwassenen (18 t/m 44 jaar)	Masters (45 t/m 64 jaar)	65+ers (65 jaar en ouder)
Gezelligheid / sociale contacten / sfeer / plezier	22	26	56	54
Prestatie / Competitie	48	36	15	4
Gezondheid / Fitheid / Ontspanning / Afvallen	4	19	19	15
Natuurbeleving / lekker buiten zijn		3	4	15

Hoofdstuk 4

Tabel bij figuur 4.1 Functies, werkzaamheden waar vrijwilligers voor worden gezocht

	% verenigingen
Bestuur	60
Training/lesgeven	45
Organisatie wedstrijden/toernooien	35
Bar/kantine diensten	33
Org. evenementen/nevenact.	32
Arbitrage en jurering	29
Beheer/onderh. materiaal	28
Samenstelling clubblad	25
Beheer/onderh. accomm.	20
Sportmedische zorg	6
Overig	6

Tabellen bij figuur 4.2 Samenstelling bestuur

	% verdeling gemiddelde vereniging
< 36 jaar	8
36-55 jaar	71
> 55 jaar	21

	Verhouding geslacht
Man	4.2
Vrouw	1.5

Hoofdstuk 5

Tabel bij figuur 5.1 Soorten lidmaatschappen

	% verenigingen
Senioren	65
Trainen en wedstrijden	59
Jeuglid	58
Donateur	46
Alleen trainen	25
Kaderlid (trainer, bestuurslid..)	19
Licentiehouder	13
Studenten	11
Tijdelijk lidmaatschap	10
Strippenkaartvorm	2

Tabel bij figuur 5.2 Vergelijking eigen oordeel financiële situatie en het saldo

Saldo resultatenrekening	% verenigingen met een gezonde financiële situatie
Positief	70
Gelijk	60
Negatief	44

